

บทที่ 2

เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การบันทึกเสียงเพลงไทย : กรณีศึกษาแผ่นเสียงร่องกลับทาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของแผ่นเสียงร่องกลับทาง และรวบรวมบทเพลงที่บันทึกลงบนแผ่นเสียงร่องกลับทาง ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 6 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของการบันทึกเสียง
- ตอนที่ 2 แผ่นเสียงร่องกลับทาง
- ตอนที่ 3 การบันทึกเสียงในประเทศไทย
- ตอนที่ 4 ประเภทของเพลงไทย
- ตอนที่ 5 เพลงพื้นบ้าน
- ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประวัติความเป็นมาของการบันทึกเสียง

จุดเริ่มต้นของการบันทึกเสียง

บุคคลแรกที่เริ่มมีการศึกษาและทดลองเกี่ยวกับเสียง และให้แนวคิดที่ว่า เสียงสามารถแปรเปลี่ยนเป็นแรงสั่นสะเทือนและวัดได้ด้วยคลื่น คือ Thomas Young (พ.ศ.2316-พ.ศ.2372) เป็นแนวคิดพื้นฐานของการประดิษฐ์เป็นกระบอกเสียง รวมถึงหลักการทดลองเรื่องของร่องเสียง เขาได้ผลิตกระบอกเสียงออกมา แต่ยังไม่ได้อัดเสียงพูดลงไป เขาล้มเลิกความตั้งใจในการพัฒนาต่อการบันทึกเสียงจึงยังไม่เกิดขึ้น (พฤฒิพล ประชุมพล, มปป., 13)

ต่อมา Leon Scott De Martinville (พ.ศ.2360-พ.ศ.2422) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการได้ยินของมนุษย์ โดยเน้นที่โครงสร้างภายในของหู พบว่า แก้วหูสามารถรับแรงสั่นสะเทือนของคลื่นเสียงและสามารถเปลี่ยนเป็นความหมายของเสียงได้ เขาจึงประดิษฐ์วัสดุขึ้นมาโดยเลียนแบบแก้วหูของมนุษย์ เรียกว่า ไดอะแฟรม (Diaphragm) เป็นกระดาดแบบเบาบาง ขนาดเท่าเหรียญบาท และประดิษฐ์วัสดุรูปทรงคล้ายดอกกำโปง เป็นกรวยรับเสียงคล้ายลักษณะของใบหู รวมทั้งผลิตหัวเข็มอันแรกของโลก เพื่อใช้มาเป็นส่วนประกอบของการบันทึกเสียง โดยเลือกเอาขนมูที่แข็งที่สุดมาเป็นเข็ม (พฤฒิพล ประชุมพล, มปป., 13)

ในระหว่าง พ.ศ.2400 Leon Scott De Martinville ได้ร่างรูปแบบของเครื่องอัดเสียงขั้นพื้นฐาน เรียกว่า Phonautography และนำไปจดสิทธิบัตร เขาได้รับสิทธิบัตรเลขที่ 31470 ต่อจากนั้นเขาได้ร่วมงานกับ Rudolf Koenig นักประดิษฐ์ชาวเยอรมัน ทำการผลิตเครื่องอัดเสียงออกจำหน่าย ในชื่อ Phonautograph โดยมีแท่งถ่านกลมกลวงทำหน้าที่เป็นกระบอกอัดเสียงหมุน

ไปตามร่องที่เกิดจากการขูดของขนมู แต่คนสมัยนั้นไม่เห็นความจำเป็น จึงจำหน่ายไม่ได้ แต่ได้ชื่อว่า เป็นต้นแบบของเครื่องอัดเสียง (พฤฒิพล ประชุมพล, มปป., 13)

บุคคลอีกคนหนึ่งที่ร่างแบบแผนโครงสร้างเครื่องอัดเสียงที่ให้รายละเอียดได้ครบถ้วน คือ Charles Cros (พ.ศ.2385-พ.ศ.2431) และส่งแบบแผนโครงร่างนี้ไปยังสถาบัน Academy Des Sciences เมื่อพ.ศ.2420 เพื่อเสนอให้มีการผลิตขาย แต่ไม่มีผู้สนใจ จนกระทั่งเพื่อนของเขาชื่อ Abbe Lenoir ได้เข้ามาช่วยเหลือโดยให้ออกาสเขียนเรื่องราวของเครื่องอัดเสียงนี้ลงในหนังสือ Le Semaine Du Clerge เพื่ออธิบายถึง Talking Machine และใช้คำว่า Phonograph (พฤฒิพล ประชุมพล, มปป., 14)

ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน นักวิทยาศาสตร์ชาวอเมริกัน ชื่อสายดัทซ์ ชื่อ Thomas Elva Edison (พ.ศ. 2390-พ.ศ.2474) ได้ประดิษฐ์เครื่องอัดเสียงเป็นผลสำเร็จ Charles Cros ได้ขอให้ Academy Des Sciences ประกาศอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับร่างแบบงานประดิษฐ์เครื่องอัดเสียงในปีพ.ศ.2420 แต่ Charles Cros ยอมรับว่า Thomas Elva Edison เป็นผู้ประดิษฐ์เครื่องอัดเสียงสำเร็จ และทำให้ฝันของเขาเป็นจริง และยอมรับว่าแม้เขาจะคิดได้ก่อน แต่เป็นเพียงหลักการในแผ่นกระดาษ ดังนั้น Thomas Elva Edison จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำให้เกิดการบันทึกเสียงขึ้นเป็นครั้งแรก (พฤฒิพล ประชุมพล, มปป., 14)

Thomas Elva Edison เกิดที่เมืองมิลานมลรัฐโอไฮโอ สหรัฐอเมริกา ตรงกับสมัยรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว Thomas Elva Edison เรียนหนังสือในโรงเรียนน้อยมาก เพราะความที่เป็นคนที่มีความคิดแปลก ๆ ของเขา เขาได้ก่อร่างสร้างตัวรวมทั้งศึกษาด้วยตนเองเกี่ยวกับเรื่องเสียงและไฟฟ้า จนสามารถประดิษฐ์เครื่องส่งโทรเลขชนิดส่งข่าวสารพร้อมกัน 6 เรื่อง ไปในสายลวดเส้นเดียวกันได้ ชาวอเมริกันยอมรับนับถือว่าเขาเป็นนักวิทยาศาสตร์ชั้นยอดของอเมริกา ซึ่งได้ประดิษฐ์เครื่องวิทยศาสตร์นานาชาติรวมทั้งภาพยนตร์ด้วย ทั้ง ๆ ที่เขาเป็นคนหูพิการ

Thomas Elva Edison พบความสำเร็จในการบันทึกเสียงครั้งแรก เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2420 ณ บ้านพักของเขาในเมืองเมนโลปาร์ค (Menlo Park) ในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ (New Jersey) ภาคตะวันออกของสหรัฐอเมริกา เพลงแรกที่เขาอัดเสียงลงไป คือ เพลง Mary Had a little Lamb โดย เป็นผู้ร้องเพลงนี้ด้วยตนเอง (พูนพิศ อมาตยกุล, 2523, 9-10)

เครื่องอัดเสียงเครื่องแรกของโลกใช้วัสดุที่ทำจากปูนปลาสเตอร์ หล่อเป็นรูปทรงกลม กลวงคล้ายกระบอกไม้ไผ่หุ้มด้วยแผ่นดีบุกบางๆโดยรอบ เรียกว่า Tin Foil Cylinder แล้วนำไปติดกับแกนหมุนและนำแผ่นกระดาษบางอีกแผ่นหนึ่งเรียกว่า ไดอะแฟรม (Diaphragm) ตัดเป็นรูปวงกลมติดเข็มเหล็กตรงปลายกระดาษ และเอากาวติดแผ่นกระดาษบางนี้กับกรวยกระดาษแข็งสำหรับกรอกเสียงลงไป ถือเป็นต้นกำเนิดของวิธีการอัดเสียงครั้งแรกของโลก

ในปี พ.ศ. 2430 Edison ก็จดทะเบียนกรรมสิทธิ์เครื่องบันทึกเสียงที่เขาคิดค้นได้แล้วนำออกจำหน่าย เรียกเครื่องบันทึกเสียงนี้ว่า “กระบอกเสียงของเอ็ดสัน” (Edison Cylinder) กระบอกบันทึกเสียงนั้น มีลักษณะเป็นรูปทรงกระบอก บนผิวด้านนอกฉาบไว้ด้วยขี้ผึ้งแข็ง เวลาบันทึกเสียงใช้วิธีไขลานให้ท่อทรงกระบอกนี้หมุนไป แล้วผู้ขับร้องจะร้องเพลงกรอกลงไปทางลำโพง เสียงที่เข้าทางลำโพงนั้น จะไปสั่นที่เข็มซึ่งจะขูดลงไปบนขี้ผึ้งบนรูปทรงกระบอกนั้นให้เกิดเป็นร่องเสียงขึ้น เริ่มต้นตั้งแต่ส่วนหัวของกระบอกไปจบลงที่ปลายอีกข้างหนึ่ง เป็นอันเสร็จเมื่อจะนำมาเปิดฟัง ก็นำกระบอกนั้นมาหมุนด้วยเครื่องไขลานเช่นเดียวกัน แล้วใช้เข็มขูดลงไปบนร่องที่ได้บันทึกไว้วันนั้น เสียงเพลงก็จะออกมาทางลำโพงเดียวกับที่เคยใช้อัดเสียงนั่นเอง

หลังจากกระบอกเสียงชนิด Tin Foil เป็นที่รู้จักกันทั่วโลก Edison ได้พัฒนาวัสดุที่ใช้ผลิตกระบอกเสียงอย่างต่อเนื่อง สามารถแบ่งได้ดังนี้ (พฤฒิพล ประชุมพล, มปป., 21)

1. Standard ประเภทนี้มีความยาวในการบันทึกเสียงและเล่นกลับเพียง 2 นาที ต่อกระบอก มีร่องเพียง 100 ร่องต่อความยาว 1 นิ้ว เป็นกระบอกเสียงรุ่นแรกที่ถูกผลิตขึ้นและออกจำหน่าย เป็นกระบอกสีดำ บางครั้งจึงเรียกว่า Black Cylinder
2. Concert เป็นกระบอกเสียงทรงโต บางครั้งเรียกว่า Stentor Cylinder คนไทยเรียกว่า กระบอกเสียงฟ้าผ่า ต้องเล่นในที่กลางแจ้ง เพราะมีเสียงดัง และต้องใช้กับเครื่องเล่นกระบอกเสียงที่ผลิตมาเฉพาะ เล่นได้นาน 2 นาทีต่อกระบอก
3. Amberol เป็นการพัฒนามาจากรุ่น Standard โดยรุ่นนี้สามารถอัดเสียงและเล่นกลับได้ถึง 4 นาทีต่อกระบอก ผลิตจากขี้ผึ้งแข็ง จึงเรียกว่า Wax Cylinder มีร่อง 200 ร่องต่อความยาว 1 นิ้ว
4. Blue Amberol เป็นการพัฒนาระบบเสียงขั้นสุดท้าย ไม่ใช่ขี้ผึ้ง แต่ใช้วัสดุที่เรียกว่า เซลลูโลส ซึ่งทนกว่า จะผลิตเป็นสีฟ้าเพื่อให้แตกต่างจากรุ่นอื่น
5. Purple Amberol เป็นกระบอกเสียงสีม่วง Edison ผลิตเพื่ออัดเพลงคลาสสิก โดยเฉพาะ

Emile Berliner (พ.ศ.2430) ได้ปฏิวัติการอัดแผ่นเสียง มีการทดลองอย่างจริงจัง เขามุ่งความสนใจไปที่การอัดเสียงลงบนวัสดุแผ่นแบนราบ คือการอัดเสียงลงบนแผ่น โดยใช้กระบวนการกัดร่องที่เรียกว่า Phonogravure ซึ่งสามารถผลิตแผ่นซ้ำโดยวิธีการดังกล่าวได้เป็นจำนวนมาก และได้พัฒนาวิธีการใหม่ที่เรียกว่า Engraving Process เป็นวิธีการที่ใช้กรดเป็นตัวกัดร่องที่เกิดจากการขูดบนแผ่นสังกะสี และ Berliner และเรียกเครื่องที่เล่นกับแผ่นดังกล่าวนี้ว่า Gramophone และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งคุณภาพของแผ่น และเครื่องเล่น Berliner ได้อธิบายการประดิษฐ์ว่า นำเอาแผ่นสังกะสีตัดขอบเป็นวงกลม ทำความสะอาดแล้วนำไปเคลือบด้วยขี้ผึ้งแข็งผสมกับน้ำมันสีสูตรพิเศษ แล้วนำแผ่นที่เคลือบไปวางบนเครื่องที่มีหัวเข็มและแกนร่อนนำทาง รวมทั้งฟันเฟืองที่ทำให้แผ่นหมุน เมื่อฟันเฟืองหมุน หัวเข็มจะถูกนำทางด้วยแกนร่อนละเอียดก็จะกัดเส้นวงกลมวิ่งเข้าหาศูนย์กลาง สุดท้าย นำแผ่นที่ถูกหัวเข็มเซาะร่องไปแช่ในกรดโครเมียม 15 นาที แล้วนำมาเช็ดขี้ผึ้งออก จะเห็นรอยกรดกัดลงไปตามเข็มเซาะร่อง แล้วนำมาเล่นบนเครื่อง

Gramophone การเล่นต้องไขลานเครื่องเล่น ซึ่งประสบความสำเร็จในการนำเสนอต่อสาธารณชน เพราะไม่ซับซ้อน จึงคิดจะทำเป็นของเด็กเล่น ทำให้เกิดแผ่นเสียงขนาด 5 นิ้วขึ้น ต่อมาได้พัฒนาแผ่นเป็นแผ่นที่ใช้นิเกิลผสมกับทองแดง หุ้มด้วยขลาคูตอร์ผสม เรียกว่าแผ่นเสียงครั้ง การเล่นด้วยเครื่องเล่นที่ไขลาน ประสบปัญหาที่เครื่องเล่น จึงได้มีการพัฒนาลานหมุนฟันเฟืองให้ความเร็วคงที่ เพื่อให้ได้เสียงที่มีคุณภาพ เดิมสัญลักษณ์ของบริษัท เป็นรูปเทพธิดาดวงค์เล็กนั่งบนแผ่นเสียง ต่อมาเปลี่ยนสัญลักษณ์ใหม่เป็นสุนัขตัวขาว หูดำนั่งฟังเครื่องเล่นจานเสียง (พฤฒิพล ประชุมพล , มปป., 41-42)

ต่อมาเบอร์ไลเนอร์ได้ร่วมมือกับบริษัทแผ่นเสียงแกรมโมโฟน คอนเสิร์ต เรคคอร์ด (Gramophone Concert Record) ได้มีการพัฒนาแผ่นเสียงโดยเริ่มต้นเพลงที่ขอบแผ่นเสียงด้านนอก ดังเช่นปัจจุบัน แผ่นเสียงรุ่นที่พัฒนาแล้วนี้มีอยู่ด้วยกัน 2 ขนาด คือ 10 นิ้วและ 12 นิ้ว แรกทีเดียวใช้เครื่องผสมกับวัสดุอย่างอ่อนนุ่มสีดำและอัดเพียงหน้าเดียว ส่วนอีกด้านหนึ่งปล่อยให้ว่างไว้ หรือพิมพ์ตราบริษัทเป็นเส้นลึกลับ บางแผ่นเขียนปี พ.ศ.ที่บันทึกไว้ด้วยแผ่นเสียงขนาด 10 นิ้ว หน้าหนึ่งจะบรรเลงได้ประมาณ 3 นาทีครึ่ง ใช้อายุหลายปี ต่อมาจึงอัดเป็น 2 หน้าประมาณปี พ.ศ. 2463 และทำร่องเสียงให้ละเอียดมากขึ้นอีกแต่ยังเล่นได้เพียงหน้าละ 4 นาทีเท่านั้น แผ่นเสียงเก่ารุ่นนี้บันทึกเสียงได้ช่วงความถี่แค่ว่า 3.5 Octave (ประมาณ 24 – 30 คีย์เปียโน) แผ่นเสียงประเภทนี้ไม่ได้อัดด้วยไฟฟ้า จึงปรากฏว่าเครื่องดนตรีสูงๆ เช่น ขลุ่ยผิว จะไม่ได้ยินเสียงเลย

มีนักประดิษฐ์อีกคนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับแผ่นเสียงคือ Pathe นักประดิษฐ์เอกชาวฝรั่งเศส นามว่า Charles Pathe เกิดเมื่อปี ค.ศ. 1863 (พ.ศ. 2406) แต่ด้วยความยากจนเมื่อเขาอายุย่างเข้า 14 ก็จำเป็นต้องออกจากโรงเรียนเพื่อหางานทำและเป็นทหาร กระทั่งปี ค.ศ. 1888 (พ.ศ. 2431) เริ่มมีความคิดที่จะเผชิญสู่โลกกว้างเพื่ออนาคตที่ดีกว่า จึงมุ่งหน้าเดินทางสู่อเมริกาได้ แต่ก็ไม่สามารถหางานที่ถูกต้องใจได้ จนปี ค.ศ. 1891 (พ.ศ. 2434) เขาจึงรู้สึกหมดหวังและหวนกลับสู่กรุงปารีส เพื่อเริ่มต้นทำงานเป็นนักกฎหมายใน The Rue de Rivoli แต่แล้วเขาก็พบว่าไม่ใช่วิถีทางชีวิตที่ตั้งใจไว้ เพราะเขาเชื่อมั่นที่จะเป็นเจ้าของธุรกิจ เล็กๆ มากกว่า

ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1894 (พ.ศ. 2437) ขณะที่เขากำลังเดินเที่ยวเตร่ในงานกลางแจ้งแห่งหนึ่ง ณ เมือง Vincennes เขาได้เลื้อยเห็นบางสิ่งบางอย่างที่สนใจเป็นพิเศษคือ "เครื่องเล่นกระบอกเสียงของเอติสัน" ที่แสดงอยู่ตรงหน้าเขาและคนอื่นๆ ที่รายล้อมมุงดูด้วยความสนใจ เขามองเห็นกำไรจากการให้เช่าฟังกระบอกเสียงโดยการต่อสายเข้าหู โดยคิดค่าฟังคนละ 1.5 - 2 ฟรังก์ และสามารถต่อเชื่อมสายหูฟังได้ครั้ง ละหลายๆ คน เขาจึงไปซื้อเครื่องเล่นกระบอกเสียงของเอติสัน กระบอกเสียงเป็นจำนวนมาก วันต่อมาเขาได้เช่าที่เล็กๆ แห่งหนึ่งในงานประจำปีนอกกรุงปารีส เพียงแค่วันเดียวเขาสามารถทำเงินได้ถึงสองร้อยฟรังก์ เขาดีใจมากและรู้ว่า "ถ้ามีผู้คนที่ไหน ที่นั่นต้องทำกำไรได้" เขาจึงเริ่มจัดแสดงเครื่องเล่นกระบอกเสียงต่อหูฟังเก็บเงินตั้งแต่นั้นเรื่อยมา กระทั่งสามารถขยายกิจการซื้อร้านขายส่งเครื่องเล่นกระบอกเสียงใหญ่แห่งหนึ่งได้ ทั้งยังสั่งซื้อตรงจากผู้ขาย ชื่อ E.O. Kumberg ในกรุงลอนดอนอีกด้วยและนี่ถือเป็นความสำเร็จจากความ

ฉลาดของเขา โดยมีสำนักงานเล็กๆ ตั้งอยู่ที่ 72 Cours de Vincennes, Paris บริษัท Pathe Freres จำกัด ถือกำเนิดเป็นทางการตั้งแต่ปี ค.ศ. 1896 (พ.ศ. 2439)

เมื่อ Charles Pathe ลงทุนร่วมกับน้องชาย Emile ถัดมาไม่นานก็ได้ M. Crivolas เข้ามาร่วมหุ้นในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1897 (พ.ศ. 2440) โดย M. Crivolas นี้คือผู้ก่อตั้ง Compagnie Generale des Cinematographes, Phonographes et Pellicules, ตั้งอยู่ที่ 98, Rue de Richelieu ในกรุงปารีส ข้ามมาปี ค.ศ. 1906 (พ.ศ. 2449) เป็นปีที่ Pathe เริ่มผลิต เครื่องเล่นจานเสียงครั้งแรก โดยออกรุ่น Model A และตามด้วย Model B ซึ่งต่อมาถูกเปลี่ยนชื่อเป็น Pathephone โดยทั้ง หมดเป็น Outside Horn หรือปากลำโพงอยู่นอกตัวเครื่อง และมีสัญลักษณ์เป็นรูป Discobolus โดยสัญลักษณ์นี้เกิดหลัง สัญลักษณ์ Rooster ซึ่งใช้กับเครื่องเล่นกระบอกเสียงของปาเต๊ะ แต่ในที่สุดได้เปลี่ยนเป็นสัญลักษณ์ Crowing Cock ในช่วง สดุดท้าย ก่อนที่จะโดนบริษัท Columbia เข้าควบบกิจการ (พฤติพล ประชุมพล, มปป. 52)

เมื่อมีการบันทึกเสียงด้วยไฟฟ้าขึ้น จึงมีการบันทึกเสียงสูงได้ดีกว่าเก่าแต่ไมโครโฟนยังไม่ดีพอ ต่อมาบริษัท แผ่นเสียงในเยอรมนีได้ประดิษฐ์ไมโครโฟนแบบที่ใช้คาร์บอน ปรากฏว่าสามารถบันทึกเสียงได้ช่วงความถี่กว้างถึง 7 Octave (ประมาณ 50 คีย์เปียโน) ดังนั้นแผ่นเสียงเพลงฝรั่งระยะก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงสามารถบันทึกเสียงได้ครบถ้วนมากขึ้น

ครั้งถึงปีพ.ศ. 2489 บริษัทโคลัมเบียได้ประดิษฐ์แผ่นเสียงลงเพลย์ขึ้น ครั้งแรกทำเป็นแผ่นขนาด 12 นิ้ว หมุนด้วยความเร็วช้าลงเหลือ 33 – 31 รอบต่อนาที และประดิษฐ์ร่องละเอียดมากขึ้นที่เรียกว่า Microgroove ใช้เข็มที่มีขนาดเล็กมาก โดยต่อกับหัวเข็มและแขนของเครื่องเล่นตามเสียง ที่มีน้ำหนักเบาเป็นพิเศษ เครื่องเล่นจานเสียงรุ่นนี้ ต้องใช้เครื่องขยายเสียง (Amplifier) และลำโพงไฟฟ้าต่อให้ครบชุด จึงจะได้เสียงที่ละเอียดลออมากขึ้นกว่าเดิม ผู้ประดิษฐ์ คือ ดร.ปีเตอร์ โกลมาร์ค (Peter Goldmark) วิวัฒนาการขั้นนี้ทำให้ฟังเพลงได้นานขึ้น ได้ยินเสียงชัดเจนยิ่งขึ้น อุตสาหกรรมแผ่นเสียงจึงก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ

ต่อมาบริษัท อาร์. ซี. เอ. วิคเตอร์ ได้ผลิตแผ่นเสียงขนาดเล็กสปีด 45 ซึ่งเหมาะสำหรับบันทึกเพลงสากลสั้นๆ โดยทำเป็นแผ่นใช้โลหะแบบบางเป็นแกนแล้วชุบด้วยครั่ง หรือ เซลลูโลยด์สีดำ เป็นแผ่นเสียงตกไม้แตก ครั้นถึงยุคพลาสติกและไนลอน แผ่นเสียงจึงได้พัฒนาขึ้นมาเป็นแผ่นเสียงลงเพลย์เช่นปัจจุบัน ประกอบกับระยะหลังนี้เครื่องขยายเสียงเจริญขึ้นมาก จึงบันทึกเสียงได้ดีขึ้น จึงเกิดแผ่นเสียงไฮไฟด์ (High Fidelity) แผ่นเสียงสเตอริโอ (Stereophonic Sound) แล้วเปลี่ยนเป็นแบบ 4 ช่อง (Four Channels) ในปัจจุบัน

แผ่นเสียงร่องกลับทาง

ความเป็นมาของการอัดเสียงในสยามครั้งแรกเริ่มต้นเมื่อ พ.ศ.2451-2452 โดย Henri Lachapelle จากนั้นในปีพ.ศ.2453 ก็ได้มีการเข้ามาบันทึกเสียงอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้นำโดย Theobald Noble มีหลักฐานว่าใช้กระบอกเสียงชนิด Concert ในการอัดเสียงเพลงสยามและส่ง

กระบอกเสียงทั้งหมดนี้ไปยังกรุงปารีส เพื่อแปลงเป็นแผ่นแม่แบบ จากนั้นจึงส่งแผ่นแม่แบบดังกล่าวไปยังโรงงาน Pathe ในประเทศเบลเยียม แผ่นเสียงในรุ่นนี้เป็นแผ่นที่ใช้ตราแบบแกะสลักด้วยกรดให้เป็นลายเส้นตามชื่อนักร้อง ชื่อเพลง และรหัสแผ่น หลังจากนั้นเมื่อผลิตออกมาเป็นแผ่นเสียง ครึ่งก็จะปรากฏให้เห็นเป็นร่อง แต่เนื่องจากแผ่นเป็นสีคำ จึงมีการใช้สีเหลืองและแดงมาปิดลงไป เพื่อให้เห็นชัดเจน สีเหลืองหมายถึงแผ่นที่มีคุณภาพดี สีแดงจะมีคุณภาพต่ำกว่า แผ่นเสียงสยามของ Pathe ปิดด้วยสีเหลืองเล่นจากด้านในสู่ด้านนอก เรียกว่าแผ่นเสียงแบบร่องกลับทางโดยมีรหัสของแผ่นขึ้นต้นด้วย 4700 X และมีภาษาอังกฤษเป็นตัวย่อระบุคู่ไปกับชุดของตัวเลข ได้แก่ RA, RB, GB หมายถึงกลุ่มเอ็นจีเนียและสถานที่อัดเสียงแต่ละครั้ง (พฤฒิพล ประชุมพล , มปป. 110)

ตามหลักฐานและตัวอย่างแผ่นเสียงครั่งอย่างหนาชนิดร่องกลับทาง ทำให้ทราบว่า การอัดเสียงในสมัยแรก เริ่มนั้นเกิดขึ้น ณ วังบ้านหม้อ ซึ่งเป็นที่ตั้งของกรมมหรสพสมัยรัชกาลที่ 5 และเป็นบ้านของเจ้าพระยาเทเวศน์ วงศ์วิวัฒน์ โดยมีหม่อมเจริญ กุญชร ณ อยุธยา เป็นต้นเสียงขับร้อง วังบ้านหม้อนี้ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านหม้อ ถนนอัษฎางค์ ริมคลอง หลอด และถือเป็นสถานที่ให้กำเนิดวงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ที่ขึ้นชื่อและรู้จักกันทั่วไปในสมัยนั้น นอกจากนี้แล้วนักร้องดัง ที่มีการอัดเสียง ณ วังบ้านหม้อ และเป็นที่ขึ้นชอได้แก่ หม่อมเจริญ หม่อมมาลัย แม่ชม แม่ชื่น แม่แป้น และแม่ปุ้ม เป็นต้น

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ได้เล่าถึงเรื่องแผ่นเสียงร่องกลับทางไว้ในวารสารศิลปวัฒนธรรม เรื่องแผ่นเสียงเพลงไทยในอดีต (2523 ,13-16) ว่า ในปี พ.ศ. 2430 ก็มีนักวิทยาศาสตร์อเมริกันเชื้อสายเยอรมันคนหนึ่งชื่อ Emile Berliner (พ.ศ.2394-พ.ศ. 2472) ได้ประดิษฐ์แผ่นเสียงรูปกลมแบนอย่างที่ใช้ในปัจจุบันนี้ขึ้น โดยใช้หลักการบันทึกเสียง เช่นเดียวกับของ Edison แผ่นเสียงแบบเบอร์ไลเนอร์นี้เดิมทีเดียวมีลักษณะร่องเสียงกลับทางกับแผ่นที่ใช้ในปัจจุบันนี้ เวลาจะเล่นต้องไขลานเครื่องก่อนเมื่อเปิดให้แผ่นหมุน (66-75 รอบต่อนาที) เมื่อแผ่นหมุนเร็วจนเต็มที่แล้วจึงใช้เข็มวง ณ จุดด้านในใกล้กับรูกลางของแผ่นเสียง เข็มจะเดินเลื้อนออกไปจนไปจบเพลงที่ชอบแผ่นเสียง เครื่องเล่นแบบนี้บางแบบต้องหมุนด้วยมือตลอดเวลา ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นลานแบบนาฬิกาแทน แผ่นเสียงแบบเบอร์ไลเนอร์ชนิดร่องกลับทางนี้ ปัจจุบันหายากมาก คุณจำนง รั้งสิกุล เคยพบครั้งหนึ่งเมื่อประมาณ พ.ศ. 2500 โดยมีผู้นำมาประกวดแผ่นเสียงเก่า ณ สถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม

ประวัติการบันทึกเสียงแผ่นเสียงร่องกลับทางชุดมะโดดหนีเมียไปวช

คุณพฤฒิพล ประชุมพล ได้บันทึกไว้ว่าตามประวัติศาสตร์ที่มีหลักฐานยืนยัน แผ่นเสียงร่องกลับทางชุดมะโดดหนีเมียไปวช เริ่มมีการบันทึกเสียงครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 (ประมาณปี พ.ศ. 2445 - 2450) เป็นการบันทึกเสียงลงแผ่นเสียง ปาเต๊ะ ของฝรั่งเศส เป็นแผ่นเสียงชนิดร่องกลับทาง (Center Start Disc) หมายถึงต้องวางเข็มจากตรงกลางแผ่นและเข็มจะหมุนทวนไปสุดขอบแผ่น บางคนในสมัยนั้นเรียกแผ่นเสียงชนิดนี้ว่า "แผ่นกลับซ้าย" และเข็มที่ใช้เล่นกับแผ่นเสียง

ชนิดนี้ต้องใช้เข็มเพชรหัวมนเท่านั้น ไมใช่เข็มเหล็กปลายแหลมอย่างที่หลายคนคุ้นเคย หน้าตราของแผ่นที่ระบุชื่อเพลงและผู้ขับร้องเป็นแบบชนิด "เซาะร่อง-ปาดสี" (Engraving Label) สีที่ใช้สำหรับปาด บริษัทปาเต้กำหนดให้ใช้สีเหลืองเป็นสำคัญ เพราะสีเหลืองเป็นสีที่ตัดกับสีดำซึ่งเป็นสีของครั่ง จึงทำให้หน้าตราแผ่นเสียงเห็นเด่นชัด ต่างจากแผ่นเสียงทั่วไปในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่มักใช้หน้าตราเป็นแบบพิมพ์บนกระดาษ (Paper Label) ปาเต้เป็นบริษัทผู้ผลิตแผ่นเสียงของชาวฝรั่งเศสผู้ก่อตั้งคือ ชาร์ล ปาเต้ (ก่อน พ.ศ. 2449 ปาเต้เป็นหนึ่งในบริษัทผู้นำที่ผลิตเครื่องเล่นกระบอกเสียงและตัวกระบอกเสียงไข่มุก จากนั้นจึงผันตนเองมาผลิตแผ่นเสียงเต็มตัวเมื่อปี พ.ศ. 2450 พร้อมกับเปิดตัวเครื่องเล่นจานเสียงรุ่น PATHE A สำหรับใช้กับแผ่นเสียงเข็มเพชรชนิดร่องกลับทาง) Charles Pathe ได้ส่งวิศวกรผู้ชำนาญงานด้านการบันทึกเสียงลงเรือเข้ามายังสยาม เมื่อถึงบางกอกได้ขอเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อขอพระบรมราชานุญาตนานนักร้องเสียงเอกประจำพระราชสำนักบันทึกเสียงลงแผ่นเสียงปาเต้รุ่นแรก ช่วงรัตนโกสินทร์ศก 127 ซึ่งตรงกับพ.ศ. 2450 (หลักฐานการโฆษณาแผ่นเสียงปาเต้ ชนิดร่องกลับทางดูได้จากหนังสือพิมพ์ จินโนสยามวารศัพท์ ซึ่งระบุไว้ว่าบริษัทรัตนมาลา ในขณะนั้นได้ขอพระบรมราชานุญาตใช้ตราแผ่นดินของพระพุทธรูปเจ้าหลวงเป็นตราประจำบริษัท และเป็นผู้จัดจำหน่ายแผ่นเสียงยี่ห้อนี้) และนักร้องเสียงดีในสยามจำนวนมากก็ได้ถูกคัดเลือกให้บันทึกเสียงลงแผ่นเสียงร่องกลับทางของปาเต้ อาทิ นายจอน และนายศุข ซึ่งบันทึกเสียงเรื่อง มะโดดบวชเป็นพระ รวมถึง แม่ปุ่นและแม่แป้น ที่บันทึกเสียงร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีฉบับแรกลงแผ่นด้วย การบันทึกเสียงในช่วงดังกล่าวใช้วังบ้านหม้อเป็นสถานที่บันทึกเสียงโดยขณะนั้นคือบ้านของเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว. หลาน กุญชร) และถูกกำหนดให้เป็นที่ทำการกรมมหรสพในสมัยพระพุทธรูปเจ้าหลวง และเป็นที่พักสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงสร้างสรรคงานดนตรีมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งวงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ และนักร้องที่บันทึกเสียง ณ. วังบ้านหม้อร่วมกับนายจอน นายศุข ก็คือ หม่อมเจริญ หม่อมมาลัย แม่ชม แม่ชื่น เป็นต้น และเมื่อวิศวกรปาเต้บันทึกเสียงลงกระบอกเสียงเสร็จเรียบร้อยจึงส่งกระบอกเสียงต้นฉบับกลับไปทำแผ่นเสียง ณ โรงงานผลิตแผ่นเสียงของปาเต้ชื่อ Forest Park ในประเทศเบลเยียม สังเกตได้จากคำว่า เบลเยียมที่กดเป็นภาษาอังกฤษอยู่ในกรอบข้าวหลามตัดบนแผ่นเสียง (ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โรงงาน Forest Park แห่งนี้เป็นสถานที่เก็บกระบอกเสียงต้นฉบับเพลงไทยเดิมโบราณในสมัยพระพุทธรูปเจ้าหลวงจำนวนมาก แต่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 โรงงานแห่งนี้ได้ถูกทหารเยอรมันบุกเข้าทำลาย ดังนั้นจึงเป็นเรื่องน่าเสียดายอย่างยิ่งที่กระบอกเสียงต้นฉบับเพลงไทยเดิมของชาติไทยสูญหายไปจนหมดสิ้น นับตั้งแต่บัดนั้น) มีเรื่องเล่ากันว่า ขณะที่แผ่นเสียงปาเต้เพลงสยามซึ่งรวมถึงเพลงชุดมะโดดหนีเมียไปบวชนี้ถูกส่งจากโรงงานเข้ามาขายยังสยามโดยมีบริษัทรัตนมาลาเป็นผู้จัดจำหน่าย ทางบริษัทปาเต้ฝรั่งเศสได้สั่งให้ใช้โลโก้ Discobolus ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทางการของปาเต้เพื่อเรียกขานแผ่นเสียงเช่นเดียวกับแผ่นเสียงปาเต้ในประเทศอื่นทั่วโลก (Discobolus Logo คือ สัญลักษณ์ที่เป็นรูปเทพเจ้ากรีกขว้างแผ่นเสียงปาเต้ไปรอบโลก จุดประสงค์เพื่อบ่งบอกให้คนทั้งโลกรู้ว่า เขาสามารถฟังดนตรีได้จากแผ่นเสียงปาเต้) แต่สัญลักษณ์ดังกล่าวนี้ชาวสยามกลับไม่ชื่นชอบและไม่ได้มีความศรัทธาใดๆ กับเทพเจ้ากรีกที่ขว้างแผ่นเสียง ด้วยเหตุนี้ทางบริษัทรัตนมาลาจึงขออนุญาตบริษัทปาเต้ฝรั่งเศส ขออนุญาตออกแบบสัญลักษณ์แผ่นเสียงปาเต้เพลงสยามเองสำหรับประเทศสยามเป็นการเฉพาะ ซึ่งมี

สัญลักษณ์เป็นช่างเผือกเหยียบโลก ล้อมข้างด้วยขอมะกอก โดยสัญลักษณ์นี้น้อยคนนักที่จะได้มีโอกาสเห็น

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ได้เขียนบทความในคอลัมน์ สยามสังคีต ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน ได้เล่าถึงการสวดคฤหัสถ์ซึ่งเป็นประเพณีชาววัดอีกอย่างหนึ่ง ใช้วิธีเล่าเรื่องนิทานที่เกี่ยวกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยร้องเป็นลำนำให้ชวนฟัง ที่นิยมกันมากในสมัยรัชกาลที่ 4 มีชื่อว่าสวดคฤหัสถ์ เรื่อง “มอญบวช” ที่มีชื่อ “มะโตดหนีเมียไปบวช”

บทสวดคฤหัสถ์ชุดนี้ นิยมเล่นกันในงานบวชมาแต่โบราณและมาเฟื่องฟูมากในสมัยรัชกาลที่ 4 มีลักษณะเป็นคำกลอน ซึ่งผู้สวดจะออกเสียงคล้ายกับอ่านทำนองเสนาะ เป็นการเล่าเรื่อง แต่เป็นรูปแบบของ “แหล่เทศน์” คนที่เทศน์เก่งๆ จะสามารถใส่อารมณ์ลงไปในเรื่องราวนั้น คนฟังก็เห็นภาพ เมื่อเนื้อเรื่องเป็นมอญก็เทศน์ออกมาเป็นสำเนียงมอญ ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 5 เริ่มมีแต้รวบบรรเลงเพลงไทย การสวดก็แปรรูปมาเป็นสวดแบบมีดนตรีประกอบ และถ้าจะให้โก้มากยิ่งขึ้นก็ต้องเป็น “แต้ฝรั่งมาจากนอก” เพลงที่ประกอบก็เป็นเพลงไทยสำเนียงมอญ ซึ่งฟังไพเราะมาก คนฟังก็ตั้งใจ ยิ่งคนเทศน์เก่งด้วย สำนวนลีลาตลก คนก็ยิ่งฮือฮามากขึ้น จึงปรากฏว่ามีนักเทศน์นิยมสวดคฤหัสถ์ชุดนี้มาก เท่าที่ทราบก็มีอยู่หลายท่าน เช่น นายทอง (เก่าที่สุด) นายชวาน นายจร นายสุข นายอิม และพระสอนกรุงเก่า เป็นต้น นักเทศน์เหล่านี้ ต่อมาบางคนก็กลายเป็นนักร้องเพลงไทย มีทั้งที่รับราชการอยู่ในกรมทหารมหาดเล็ก กรมทหารเรือ และที่เป็นเอกเทศอยู่ก็หลายคนด้วยกัน

บทสวดชุดนี้กล่าวถึง ชายเชื้อสายมอญ มีนามว่า “มะโตด” เกิดความศรัทธาอยากบวชแต่ก็ยังตัดกิเลสความหลงใหลในภรรยาที่ชื่อว่า “แม่ลูกจันทร์” ไม่พ้น จากแผ่นเสียงซึ่งฟังได้อ้อแอ้เต็มทีพอจะจับความบางตอนได้ดังนี้

จะกล่าวถึง (เอ๊ย) มะโตดมอญ	ให้เราร้อน(กั)เป็นนักหนา
(เอ๊ย)เป็นกุศลเข้าดลจิต	นั่งคิดมอมคิด(เอ๊ย)จะบรรพชา
จะพลัดพรากจากถิ่นฐาน	ก็ให้นี้กรำคาญแก่ภรรยา
	ฯลฯ
(เอ๊ย)จำเราจะบวช(กั)เป็นพระ	(เอ๊ย)คิดจะสละเสียให้ได้
ถ้าขึ้นอยู่จะได้อายุ	จะพากายหมองมัว (แต่รับ)
(เอ๊ย)ว่าพลางทางหยิบ(กั)ผ้าใคร	ที่พับเก็บไว้(กั)ใกล้ครัว

แลเห็นผ้าซิ่น(ก็)แม่ทูนหัว	ลงทอดตัวแล้วโศกา (แต่รับ)
หยิบเอาซิ่นของนาง	(เอี้ยก็)มาวางบนเกศา
ช่างหอมกรุ่นนะแม่คุณจำ	ช่างซิ่นอร่าพีชาย (แต่รับ)
เมื่อคืนนี้ก็ยังเกล้าหัว	เป็นผัวเป็นเมียแนบอร่า
พี(ก็)เอามือเข้าไปจับต้อง	ค่อยๆประคอง(ก็)ปทุมมา
คิดถึงหน้ามนขลุ่ยซ่า	ไอ้ตัวตัมหาลงพุง (แต่รับ)

แผ่นเสียงโบราณชุดมะโดดหนีเมียไปบวชนี่ เป็นแผ่นเสียงตราช่างสีทอง (ช่างตัวเดียว) กระดาษปะหน้าสีแดง เป็นของห้าง เคทซ์ บราเดอร์ (Ketz Brother) จัดจำหน่ายโดยห้าง คีเซีย แอนด์ซันส์ ซับเอเยนต์ กรุงเทพฯ มีอยู่ด้วยกันสามแผ่นหมายเลข 25089-25094 ผู้ซื้อมือคือ นายจอนและนายสุข นิตเทศน์เก่าสมัยรัชกาลที่ 5 และบันทึกเสียงในปลายรัชกาลนี้ (ราวพ.ศ. 2450) นิตเทศน์ทั้งสองท่านนี้ ต่อมาเป็นนักร้องเพลงไทย ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ในสมัยรัชกาลที่ 6 นายจอนได้เป็น หลวงกล่อมโกศลศัพท์ และนายสุขได้เป็น หลวงเพลงเพราะสำเนียง ตามลำดับ สำหรับหลวงเพลงเพราะสำเนียงนั้น เป็นต้นสกุล “สุขวาที” อันเป็นนามสกุลพระราชทานในสมัยรัชกาลที่ 6

การอัดแผ่นเสียงสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น สมัยแรกทีเดียวอัดแผ่นลงหน้าเดียว ต่อมาจึงอัดเป็นสองหน้า รุ่นที่บันทึกการสวดคฤหัสถ์ดังกล่าวนี้ อัดเป็นสองหน้าแล้ว น่าจะมีการอัดมานานแล้ว เสียงก็ยังพอจับความได้ แต่ไม่สู้ชัดเจนเพราะเทคนิคการบันทึกไม่ได้ใช้ไฟฟ้าและไม่มีเครื่องขยายเสียง แต่ใช้หลักกลศาสตร์ในการส่งคลื่นเสียงแบบพื้นฐาน เพราะฉะนั้นจะเสียงชัดเจนมากย่อมเป็นไปได้

เจ้าของแผ่นเสียงชุดนี้คือ ท่านขวัญยายแสง มารดาของเจ้าจอมมารดาเหมในรัชกาลที่ 5 แผ่นเสียงนี้ ต่อมาตกเป็นของพระยาบุศยรัตนดี (ทับทิม อมาตยกุล) ซึ่งเป็นเจ้ากรมรถยนต์หลวงในสมัยรัชกาลที่ 6 และเป็นน้องชายของเจ้าจอมมารดาเหม ในรัชกาลที่ 5 แล้วจึงตกทอดมาถึงพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าเหมวดี ท่านประทานให้ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ พูนพิศ อมาตยกุลอีกทีหนึ่ง นับเป็นชุดที่เก๋ารองลงมาจากการบันทึกด้วยกระบอกเสียง

แหล่งเทศน์ชุด มะโดดหนีเมียไปบวชนี่ คงจะแพร่หลายมากจึงได้มีการบันทึกเสียงซ้ำอีกเป็นครั้งที่สาม โดยบริษัท พาร์โลโฟน ประเทศเยอรมนีนำเสียงมาจากการบันทึกครั้งที่สามนี้ ไม่ได้เขียนแจ้งไว้ว่าท่านผู้ใดเป็นคนเทศน์ เพียงแต่เขียนปะหน้าแผ่นเสียงไว้ว่าเรื่องมอญบวชและผู้เขียนมีอยู่เพียงแผ่นเดียวไม่ครบชุดการอัดเสียงดีกว่าชุดตราช่างที่กล่าวข้างต้นนั้นมาก เพราะอัดด้วยไฟฟ้าในสมัยรัชกาลที่ 7 นี้เอง คิดว่าคงบันทึกที่บ้านนรสิงห์ คือทำเนียบรัฐบาลในปัจจุบันนี้

นอกจากนี้ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ยังบันทึกเรื่อง แผ่นเสียงร่องกลับทางไว้อีกหลายเรื่องประกอบด้วย แผ่นเสียงร่องกลับทางของวังบ้านหม้อ แผ่นเสียงร่องกลับทางของขุนเสนาบดีดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) แผ่นเสียงตราไก่ แผ่นเสียงร่องกลับทางบันทึกเพลงพิธีกรรม แผ่นเสียงเพลงทยอยนอก เพลงจากละครดึกดำบรรพ์ เช่นเรื่องควา

เพลงจากละครดึกดำบรรพ์ เช่นเรื่องควาวิของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ บันทึกกันที่วังบ้านหม้อ อันเป็นที่ตั้งของกรมมหรสพในสมัยรัชกาลที่ 5 และเป็นบ้านของเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว.หลาน กุญชร) มีหม่อมเจริญ กุญชร ณ อยุธยา (ต่อมาคือนางเจริญ พาทยโกศล ภรรยาท่านครูจางวางทั่ว พาทยโกศล) เป็นต้นเสียงขับร้อง และสันนิษฐานว่าวังบันทึกกันราวปีพ.ศ. 2440

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ได้พบแผ่นเสียงบันทึกเพลง ตั้อยู่ไม่น้อยกว่าสามเรื่อง คือเรื่องสามก๊ก ตอนจูล่งออกไปช่วยนางบิฮูหยินเมียเล่าปีแล้วนำเอาเต้าลูกนางบิฮูหยินผาดงเข้าศึกมามอบให้เล่าปี ได้เรียกเพลงชุดนี้ว่า “ตั้จูล่ง” ซึ่งเป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ใช้ครั้งแรกปีพ.ศ. 2437 ในงานชุดเพลงภาพนิ่งตาโบลวิวิงต์ (Tableux Vivante) มีเพลงตั้เรื่องเรื่องอาบู่หะซันตอนแต่งงาน และเรื่องพระลอ ตอนพระลอคลั่งรัก ที่เรียกว่า “ตั้พระลอคลั่ง” และยังมีเพลงเกร็ดต่างๆรวมมาด้วย

วังบ้านหม้อนั้น อยู่ที่ตำบลบ้านหม้อ ถนนอัษฎางค์ ริมคลองหลอดฝั่ง ตรงกันข้ามกับศาลาเจ้าพ่อหอกลอง (ซึ่งอยู่ด้านหลังของกรมรักษาดินแดน) มีประตูก่อด้วยหินและซีเมนต์สีขาว มีท้องพระโรงอันเป็นที่เสด็จออกของเสด็จในกรม พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระพิทักษ์เทเวศร์ พระราชโอรสในรัชกาลที่ 2 ผู้เป็นต้นราชสกุล กุญชร มีหม่อมหลวงแฉล้ม กุญชร เป็นผู้รักษาวังนี้ สืบทอดเป็นเจ้าของต่อมา ที่วังนี้เคยเป็นที่ชุมนุมศิลปินทั้งฝ่ายดนตรีและนาฏศิลป์ เพราะเป็นกรมมหรสพของหลวงและเป็นแหล่งต้นกำเนิดของปีพาทย์ดึกดำบรรพ์กับละครดึกดำบรรพ์

วังนี้เป็นแห่งเดียวในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีวงปีพาทย์ดึกดำบรรพ์และนักร้องเพลง ดึกดำบรรพ์ ซึ่งส่วนมากเป็นผู้หญิง เช่น หม่อมเจริญ หม่อมมาลัย หม่อมคร้าม หม่อมคล้าย แม่แป้น แม่ปุม แม่แจ้ว เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่า แผ่นเสียงร่องกลับทางแบบ Berliner แผ่นไหนก็ตามที่มีตัวหนังสือเขียนว่า วงดนตรีปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ จะต้องเป็นผลงานของวังบ้านหม้อนี้อย่างแน่นอน

แผ่นเสียงตั้เพลง “เรื่องอาบู่หะซันนำหนึ่ง” (เขียนตามภาษาอย่างเก่าที่ปรากฏบนหน้าแผ่นเสียง) หมายเลข 47056/1 เพลงสร้อยสม ร้องโดยนายอิน นายใหญ่ ที่น่าสังเกตคือ ตัวหนังสือที่เขียนด้วยลายมือ แสดงว่ายังไม่ได้ใช้พิมพ์ดีด แถมผู้เขียนข้อความบนหน้าแผ่นเสียง ซึ่งเป็นกระดาษสีดำ ก็เขียนภาษาบกพร่อง คือคำว่า "ตอน" เขียนว่า "ตอ" ตกตัวอักษร "น" ไปหนึ่งตัว ซึ่งเรื่องความผิดพลาดในอักษรวิธีนี้ พบได้บ่อยๆในแผ่นเสียงรุ่นนี้

เพลงตั้อาบู่หะซัน เป็นเพลงชุดที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงจัดขึ้นโดยใช้บทร้องมาจากพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2421) อันเป็นคำประพันธ์ประเภท

ลิลิต เรียกว่า ลิลิตนิทราชาคริต (เรื่องอาบู่หะซัน) เดิมใช้ร้องประกอบการแสดงภาพนิ่ง (Tableux Vivante) คือใช้ละครแต่งตัวสวยงาม ให้ตรงตามบทร้อง ในที่นี้ก็จะแต่งเป็นแขก มีฉากสวยงาม เป็นภาพแขก แล้วให้ตัวแสดงยืนหรือนั่งอยู่ในท่าหนึ่ง ไม่กระดุกกระดิกตาก็ไม่กระพริบ ใช้ไฟส่องให้เห็นเด่นชัด แล้วบรรเลงร้องเพลงประกอบ พอถึงตอนดนตรีบรรเลงรับร้อง ก็ดับไฟ ผู้แสดงก็ขยับเขยื้อนได้นิดหน่อย พอเพลงบรรเลงรับร้องจะหมด ไฟก็จะสว่างขึ้น ตัวแสดงก็นั่งอยู่เหมือนการจัดภาพนิ่งหรือหุ่นนิ่งนั่นเอง

เพลงที่ร้องในฉบับนี้ขึ้นต้นด้วยเพลงแขกกลุ่มเจ้าสองชั้น ติดตามมาด้วยเพลงแขกถอนสายบัว แขกหนั่ง แขกต๋อยหม้อ แขกเจ้าเซ็น และพราหมณ์ดีดน้ำเต้า รวมหกเพลงซึ่งจะใช้เวลาบรรเลงราว 25-30 นาทีครบทั้งฉบับ

หม่อมเจ้าหญิงดวงจิตร์ จิตรพงศ์ พระธิดาในสมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงบันทึกไว้ในหนังสือชุมนุมบทละครและบทขับร้อง พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ ซึ่งพิมพ์เมื่อปี พ.ศ.2514 ว่า ในปลายสมัยรัชกาลที่ 5 มีชาวต่างประเทศเป็นพระราชวงศ์ผู้สูงศักดิ์ เข้ามาเฝ้าเยี่ยมพระนครอยู่เรื่อยๆ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์จะให้มีการบรรเลงดนตรีไทยอย่างไร้ประหวัหะ รับแขกเมือง จึงมีพระราชดำรัสสั่งเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ อธิบดีกรมมหรสพคิดจัดการเล่นดนตรีไทยเป็นแบบอย่างคอนเสิร์ตขึ้น โดยเจ้าพระยาเทเวศร์ฯ ร่วมกับข้าราชการของกรมมหรสพ มีการเขียนฉาก มีการแต่งหน้าเป็นครั้งแรกลงตามจนสำเร็จตามพระราชประสงค์

คอนเสิร์ตที่เล่นกันในครั้งแรกนั้น เป็นแต่จัดนักร้องหญิงชายและนักดนตรีมาร้องบรรเลงเพลงที่ไพเราะด้วยบทร้องเรื่องต่างๆ ต่อมาได้ทรงดำริแก้ไขปรับปรุงใหม่โดยใช้เรื่องอิเหนาและรามเกียรติ์มาปรุงแต่งตัดเติม มีร้องลำนำประกอบเพลงหน้าพาทย์ ให้ฟังเป็นเรื่องราวติดต่อกันตลอด และใช้เล่นเป็นดับมโหรีป่าพาทย์ ได้ในเวลาประมาณชั่วโมงเศษ เรื่องที่เล่นได้แก่

เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอยหรือตอนนางเบญกายแปลงตัวเป็นนางสีดาลอยตายมาตามน้ำ จนหนุมานจับร่างแปลงขึ้นเผาไฟ นางแปลงก็เหาะลอยขึ้นท้องฟ้าไป แล้วหนุมานก็เหาะลอยตามขึ้นไปจับตัวมาได้ ตอนนี้เราเรียกกันว่า นางลอยบันปลาย แสดงครั้งแรกเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2441 ต้อนรับท่านคานท์แห่งเมืองตุริน จากประเทศอิตาลี ทอดพระเนตรที่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

ครั้งที่สอง เรื่องรามเกียรติ์ ตอนอินทรีชิตแผลงศร หรือดับพรหมาสตร์ แสดงที่พระที่นั่งจักรีเช่นเดียวกัน แต่เป็นการต้อนรับมิสเตอร์ดูแมร์ผู้สำเร็จราชการชาวฝรั่งเศส จากอินโดจีน เมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ.2442

ครั้งที่สาม เรื่องรามเกียรติ์ ตอนอินทรีชิตแผลงศรนาคบาท หรือดับนาคบาท เตรียมไว้รับ เจ้าเฮนรีแห่งปรัสเซีย (เยอรมัน) ในเดือน ธันวาคม พ.ศ.2442 แต่ไม่ได้เล่นเรื่อง

เปลี่ยนไปเป็นเรื่องอิเหนา ตอนบวงสรวงแทน แล้วต่อจากนั้นก็มีการนำไปเล่นตามจนเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย

แผ่นเสียงบันทึกคอนเสิร์ตสมัยรัชกาลที่ 5 เก่าที่สุดเป็นแผ่นเสียงแบบร่องกลับทางแบบเบอร์-ไลเนอร์ ซึ่งอีมีล เบอร์-ไลเนอร์ (E.Berliner) ผู้เป็นบิดาของแผ่นเสียงชนิดแผ่นแบนได้ประดิษฐ์ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2437 แล้วเริ่มทำออกจำหน่าย คาดว่าคงมาถึงเมืองไทยในราว พ.ศ. 2442 ถึง พ.ศ.2444 การบันทึกเสียงแนใจว่าบันทึกเสียงที่วังบ้านหม้อ ของเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว.หลาน กุญชร) ในระหว่างปี พ.ศ.2442 หรือหลังจากนั้นก็ไม่มีที่พบเป็นคอนเสิร์ตเรื่องราวเกียรติยศพระมหาสมณ ต่อนิพนธ์ชุดเพลงศรฤกษ์พระลักษมณ์ ตั้งแต่ต้นจนจบตอนมีด้วยกัน 10 แผ่น รวม 20 หน้า หมายเลขแผ่น 47054-20 จบด้วยเพลงพม่ากราวรำ แล้วออกเพลงสรรเสริญพระบารมี ผู้ขับร้องคือ หม่อมเจริญ กุญชร ณ อยุธยา และคุณหญิงเทศ ญัฐกานารักษ์ บรรเลงด้วยวงพิณพาทย์ดึกดำบรรพ์วังบ้านหม้อ เป็นแผ่นที่อัดในเมืองไทยแล้วไปทำเป็นแผ่นจริงที่เมืองบรัซเซล ประเทศเบลเยียม

แผ่นเสียงชนิดร่องกลับทาง ที่บันทึกด้วยวงดนตรีไทยในการควบคุมของขุนเสนาะดุริยางค์ ในเพลงชุด “ตับพระลอกลิ่ง” “เพลงปี่ฮุ่ยหนี จากตับจูล่ง ” สองชุดนี้บรรเลงด้วยวง “พิณพาทย์” ส่วนอีกชุดหนึ่งเป็นตับเพลง “พระอภัยเก้าทัพ” บรรเลงด้วยวงเครื่องสายไทย

ข้อมูลที่ปรากฏในแผ่นเสียงร่องกลับทางนี้ สันนิษฐานว่าจะเป็งานบันทึกเสียงลงในจานเสียงครั้งแรกของขุนเสนาะดุริยางค์ที่มีชื่อท่านเป็นหัวหน้าวงควบคุม มีทั้งการบรรเลงเพลงพิธีกรรม เพลงโหมโรง และเพลงตับ

ภาษาที่เขียนบนแผ่นเสียงด้วยว่า ตับพระลอกลิ่ง เป็น ตับพระลอกลิ่ง เพลงชุดนี้มาจากเรื่องพระลอก ตอนพระลอกลิ่งหลงรักพระเพื่อนพระแพงด้วยโดนยาเสน่ห์ที่ลอยมาทางอากาศในรูปของหมากเสวย ที่ใช้เรียกว่า “สลาเหิน” (สลา คือ หมาก เหิน คือการลอยมา) คนร้องคือนักร้องสังกัดวังบ้านหม้อ ชื่อแม่ปุม กับแม่แป้น แม่ปุมนั้นยังสืบไม่ได้ว่าเป็นใคร แต่แม่แป้นนั้นเป็นนักร้องและครูสอนขับร้องในวงดนตรีของสามัคยาจารย์ แม่แป้นเป็นภรรยาของขุนสมานประหาสกิจ (แคล้ว วัชโรบล) เป็นเจ้าของวงดนตรีไทย พิณพาทย์ มโหรี และตรวจสมัยรัชกาลที่ 6-7 และเป็นบิดา มารดาของท่านศาสตราจารย์ ดร.คลุ้ม วัชโรบล เพลงตับพระลอกลิ่งนี้ยาวมากเป็นแผ่นเสียงมากมายหลายแผ่นทีเดียว นางแป้น วัชโรบลนักร้องวังบ้านหม้อ กรมมหรสพ

อีกแผ่นหนึ่งเป็นวงเครื่องสายไทยบรรเลง เขียนว่า “พระอะไยเก้าทัพ” หมายถึงเพลงชุดออกภาษาต่างๆเก้าภาษาด้วยกัน จากเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ ตอนที่เรียกว่าศึกเก้าทัพ มีชาติต่างๆมาช่วยนางละเวงรบกับพระอภัยมณี เป็นทางเพลงออกภาษาที่เก่าแก่ที่สุดปัจจุบันสืบทอดมาถึงบ้านพาทย์โกศล ส่วนอีกแผ่นหนึ่งได้กล่าวมาแล้วว่า มาจากเรื่องสามก๊ก ตอนจูล่งช่วยพาเอาเต่าลูกของเล่าปี่กับนางปี่ฮุ่ยหนีฝ่าดงข้าศึก เอามาคืนให้เล่าปี่ได้ ส่วนนางปี่ฮุ่ยนั้นกระโดดลงในบ่อน้ำฆ่าตัวตาย ซึ่งเพลงชุดนี้ ปัจจุบันเรียกว่า "ตับจูล่ง "

แผ่นเสียงแบบเบอร์-ไลเนอร์ชนิดร่องกลับทาง เป็นแผ่นหน้า 19 และ 20 ของละครดิก
 ดับเบิ้ลเรื่อง “คาวี” พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้า กรมพระยารัตนาธิเบศร์ ผู้
 ขับร้องคือ “หม่อมเจริญ” ภรรยาคนหนึ่งของเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว.หลาน กุญชร
 เจ้าของวังบ้านหม้อ) และแม่เทด (ต่อมาคือคุณหญิงเทศ นัฏกานุรักษ์ อยู่ในสายสกุลสุวรรณภารต)

ละครดิกด่าบรรพเรื่องคาวี พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์นี้
 เคยเล่นที่โรงเรียนดึกดำบรรพ์ของเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ที่บ้านหม้อมาแล้วระหว่างปี พ.ศ.
 2442-2447 แผ่นนี้จะอัดเสียงในครั้งนั้นหรืออัดทีหลังไม่มีหลักฐานปรากฏชัด แต่เป็นแผ่นที่ทำใน
 ประเทศเบลเยียมไม่ใช่บริษัท ของเยอรมนี คุณภาพอาจสู้ไม่ได้

นอกจากนี้ ศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ยังได้นำเสนอ
 เกี่ยวกับการบันทึกเสียงร่องกลับทางในเพลงพื้นบ้านดังนี้ (พูนพิศ อมาตยกุล, 2540, 62-64)

“...แผ่นเสียงโบราณที่บันทึกเพลงพื้นบ้านไว้หลายแผ่น จึงได้ถ่ายรูปมา
 ให้ชมกัน เป็นแผ่นเสียงทำด้วยครั่งสีดำ ทั้งหน้าและทั้งหลัง ทำที่
 ประเทศเบลเยียม เชื่อว่าได้มีการบันทึกในสมัยรัชกาลที่ 5 ระหว่าง พ.ศ.
 2437 ถึง พ.ศ. 2450 ไม่ทราบชื่อบริษัทผู้ผลิต และที่น่าสนใจที่สุดก็คือ
 เป็นแผ่นเสียงร่องกลับทางกับแผ่นเสียง ปัจจุบันเวลาเล่นนั้นจะต้องเอา
 เข็มวางที่ใกล้ขอบกระดาษวงกลมเกือบกลางแผ่น แล้วเพลงก็จะมาจบที่
 ขอบแผ่น ตามประวัติจากหนังสือเรื่องแผ่นเสียง ซึ่งคุณพิพัฒน์ คคะ
 นาท ได้มอบให้หลายปีมาแล้ว บอกไว้ว่าแผ่นอย่างที่ว่านี้เป็นการเริ่มต้น
 ผลิตแผ่นเสียงชนิดแบนครั้งแรกๆของชาวเยอรมัน ชื่ออีมีล เบอร์-ไล
 เนอร์ ดังนั้นผู้เขียนจึงเรียกแผ่นพวกนี้ว่า แผ่นโบราณร่องกลับทางแบบ
 เบอร์-ไลเนอร์...”

แผ่นเสียงร่องกลับทางชุดนี้ประกอบด้วย เพลงเป่ นั้น บางแผ่นเขียนถูก ชื่อเพลงนี้ก็คือ
 เพลงเพลงอ่อนนั่นเอง แต่สมัยรัชกาลที่ 5 ท่านเรียกชื่อว่าเพลงเป่ นอกจากเพลงเป่แล้ว ก็ยังมีเพลง
 พรบไก่อ่แก๊กัน (แปลว่าร้องแก๊กันชายหญิง) มีเพลงทรงเครื่อง ร้องเป็นเรื่องใช้บทจากเรื่องพระ
 สมุท เป็นต้น เพลงทรงเครื่องนั้นมีดนตรีประกอบด้วย

สำหรับชื่อนักร้องนั้น เป็นดาราเพลงพื้นบ้านยุคนั้น ได้แก่ นายพัน แม่อิน นายป่วน
 นายชุ่ม (ชุ่ม) แม่ละม่อม ในการร้องนั้นมีทั้งต้นเสียงและลูกคู่ การร้องต้องมีลูกคู่ ร้องกระทั่ง
 จังหวะ ให้เกิดอารมณ์สนุกสนาน สิ่งที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งคือมีชื่อบ้านศิลปินที่ขับร้องด้วย คือ
 บ้านมหาราชวงศ์กรุงเก่า แสดงว่า เพลงพื้นบ้านที่อัดแผ่นเสียงนี้เป็นฝีมือชาวบ้านเก่าแก่ตกทอด
 มาจากสมัยกรุงศรีอยุธยา

นอกจากนี้ แผ่นเสียงเพลงพื้นบ้านโบราณสมัยรัชกาลที่ 5 ที่บันทึกเพลงเป่หรือเพลง
 อ่อน คณะแม่อินผู้ลือชื่อ มีนายพัน นายชุ่ม และแม่ละม่อมร่วมงานกับแม่อินด้วย พบเป็นสอง

แบบ แบบหนึ่งเป็นเพลงเป่แท้ๆ อีกแบบหนึ่งเป็นเพลงทรงเครื่อง ซึ่งมีพิณพาทย์ประกอบ ใ้ช่วงปี พุทธศักราช ๒๔๖๖ และเรื่องที่บ้านทีกเป็นเรื่องพระสมุทรรกับนางบุษมาลี แผ่นที่บ้านทีกเป็นแผ่นเสียง แบบเบอร์ไลเนอร์ ซึ่งร่องแผ่นกลับทางคือเล่นที่กลางแผ่นมาจบที่ริมแผ่น แสดงว่าได้มีผู้สนใจอัดเสียงเพลงพื้นบ้านมาตั้งแต่แรกเริ่ม มีแผ่นเสียงชนิดแบนกลมกันแล้ว

ต่อมา มีแผ่นเสียงตราไก่ของบริษัทปาเต๊ะ จากประเทศฝรั่งเศส นำมาอัดเสียงใหม่ จากแผ่นเดิม หน้าตารูปร่างของแผ่นดีขึ้นมากและทนทานอีกด้วย ได้มีบันทึกถึงลักษณะของ แผ่นเสียงบริษัทปาเต๊ะ จากประเทศฝรั่งเศส (พูนพิศ อมาตยกุล, 2540, 75)

1. ลักษณะเป็นแผ่นเสียงสองหน้า ฝีมือประณีตมาก ร่องเสียงเป็นระเบียบหนาและ หนัก มองดูแข็งแรงทนทานมาก
2. ตรวจจับกลมกลางแผ่นพิณพ้อย่างประณีต ด้วยกระดาษมีน้ำหนัก มีรูปตราไก่ตัวผู้ พิณพีสอดสีอย่างสวยงาม ยืนโก่งคอขึ้นอยู่บนแผ่นเสียง มีความหมายว่าเสียงดี เสียงเพราะเหมือน ไก่ขัน
3. ทุกแผ่นจะต้องมีอักษรพิมพ์ว่า เข็มเพชร แสดงว่าเป็นแผ่นเสียงรุ่นใหม่ในสมัย รัชกาลที่ 6 เพราะในสมัยรัชกาลที่ 5 ยังไม่มีเข็มเพชร บริษัทนี้เป็นบริษัทแรกที่นำเข็มเพชรเข้ามา
4. ของแผ่นเสียงใช้กระดาษสีน้ำตาลหนา เนื้อดี ขอบเย็บด้วยจักรเย็บผ้า จึงดูแข็งแรง ทนทานตัวหนังสือที่เขียนลงบนซองก็เขียนด้วยความประณีต

บริษัทปาเต๊ะ ได้อัดเสียงเพลงไว้หลายเพลง เพลงพื้นเมือง แขนงน้ำมันตานีเกี่ยวกับสมิงพระรามหนี เมีย ชูดมอญบวชหรือมะโดดหนีเมียไปบวช บรรเลงด้วยแตรวง เพลงทรงเครื่องเรื่องพระสมุทรร บรรเลงด้วยวงปีพาทย์เครื่องใหญ่ เพลงเขมรโพิศสัตว์ บรรเลงด้วยเครื่องสายผสมเปียโน ไวโอลิน ฯลฯ

ยังมีแผ่นเสียงร่องกลับทางเพลงพิธีกรรม ที่บันทึกไว้ในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยมีหลักฐาน ปรากฏในแผ่นเสียงโบราณประเภทร่องกลับทางแบบเบอร์ไลเนอร์สีดำ ทำในประเทศเบลเยียม ประกอบด้วย

1. พิณพาทย์เครื่องใหญ่ เพลงโหมโรงสาธุการ (กระ) สำหรับสวดมนต์เย็น ฉันทน์เช้า
2. พิณพาทย์เครื่องใหญ่ เพลงโหมโรง ร้ว เข้าหม้าน ประถม ลา สำหรับสวดมนต์เย็น ฉันทน์เช้า
3. พิณพาทย์เครื่องใหญ่ เพลงโหมโรง เสมอ เชิด กลม ชำนาญ สำหรับสวดมนต์เย็น ฉันทน์เช้า

4. มหาพน ตอน 1 แหล่มโนรา นายทรัพย์กรุงเก่า
5. มหาพน ตอน 3 แหล่กินนรสอนบุตร นายทรัพย์กรุงเก่า
6. มหาพน แหล่แจกเสมา นายทรัพย์กรุงเก่า
7. มหาพน แหล่สุรินทรอาหุ นายทรัพย์กรุงเก่า

แผ่นเสียงเพลงทยอยนอกเป็นแผ่นเสียงแบบร่องกลับทางอีกแผ่นหนึ่งที่พบหลักฐานว่าบรรเลงด้วยวงมโหรี คณะนายท้าว (จางวางท้าว พาทยโกศล) แห่งสำนักดนตรีบ้านวัดกัลยาณมิตร มีรายละเอียดที่เขียนไว้ด้วยลายมือ ระบุว่า ครูจางวางท้าว ตีระนาดเอก นายบัวสีซออยู่ นายจ๊กสีซอด้วง นายจันเป็นคนตีฆ้องเล็ก

แผ่นเสียงร่องกลับทางในประเทศไทยมีการบันทึกอยู่ระยะหนึ่ง จะเป็นที่ค่อนข้างหนาและหนัก ในสมัยรัชกาลที่ 6 นั้น เป็นการบันทึกที่ทันสมัยกว่าใช้แผ่นเบาบาง และขนาดเล็กกว่าชุดแรก มีชื่อบริษัทเป็นเครื่องหมายการค้าอย่างเรียบร้อย คือบริษัท ไลโรโฟน คอนเสิร์ตเรคคอร์ด มีตรารูปลำโพงสีเหลืองตรงกลาง และตัวหนังสือที่บอกชื่อเพลงกับนักร้องก็เป็นตัวพิมพ์ขนาดใหญ่ชัดเจน สวยงาม ทำให้แผ่นเสียงร่องกลับทางยกเลิกการผลิตไป

ครั้งถึง พ.ศ. 2489 บริษัทโคลัมเบีย ได้ประดิษฐ์แผ่นเสียงลงเพลย์ขึ้น ครั้งแรกทำเป็นแผ่นขนาด 33 1/3 รอบต่อนาที และประดิษฐ์ร่องละเอียดมากขึ้นที่เรียกว่า Microgroove ใช้เข็มที่มีขนาดเล็กมากโดยต่อกับหัวเข็มและแขนของเครื่องเล่นจานเสียงที่มีน้ำหนักเบาเป็นพิเศษ เครื่องเล่นจานเสียงรุ่นนี้ต้องใช้เครื่องขยายเสียง (Amplifier) และลำโพงไฟฟ้า ต่อให้ครบชุด จึงจะได้เสียงที่ละเอียดลออมากขึ้นกว่าเดิม ผู้ประดิษฐ์คือ ดร.ปีเตอร์ โกลมาร์ค (Peter Goldmark) วิศวกรรมการขึ้นนี้ทำให้ฟังเพลงได้นานขึ้น ได้เสียงชัดเจนยิ่งขึ้น อุตสาหกรรมแผ่นเสียงจึงก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ

คู่แข่งของบริษัทโคลัมเบีย คือ บริษัท อาร์ ซี.เอ. วิคเตอร์ ได้ผลิตแผ่นเสียงขนาดเล็ก สปีด 45 ขึ้นแข่งขันบ้าง ซึ่งก็เหมาะสำหรับบันทึกเพลงสากลสั้น ๆ โดยทำเป็นแผ่นใช้โลหะแบบบางเป็นแกน แล้วชุบด้วยครั่งหรือเซลลูโลยด์สีดำ ทำให้ได้ชื่อว่าเป็นแผ่นเสียงตกไม้แตก เป็นบริษัทแรกครั้งถึงยุคพลาสติกและไนลอน แผ่นเสียงจึงได้พัฒนาขึ้นมาเป็นแผ่นเสียงลงเพลย์เช่นปัจจุบัน ประกอบกับระยะหลัง ๆ มา นี้ เครื่องขยายเสียงเจริญขึ้นมาก จึงบันทึกเสียงได้ดีขึ้นจนเกิดเป็นแผ่นเสียงไฮไฟด์ (High Fidelity) แผ่นเสียงสเตอริโอ (Stereophonic Sound) แล้วกลายมาเป็นแบบ 4 ช่อง (Four Channels) อย่างทุกวันนี้

การบันทึกเสียงในประเทศไทย

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ได้เล่าถึงเรื่องแผ่นเสียง กับเพลงไทยไว้ในวารสารศิลปวัฒนธรรม เรื่องแผ่นเสียงเพลงไทยในอดีต (2523 ,16-22) ว่า ในสมัย

รัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2435) ได้มีผู้นำกระบอกเสียงแบบเอดิสันเข้ามาบันทึกเสียง โดยใช้วิธีไหลานให้ท่อทรงกระบอกหมุนไป แล้วผู้ขับร้องจะร้องเพลงกรอกลงไปทางลำโพง

สำหรับประวัติเกี่ยวกับกระบอกเสียงในเมืองไทยนั้น เท่าที่สามารถค้นหลักฐานได้ ปรากฏว่าเข้ามาสู่เมืองไทยประมาณ ปี พ.ศ. 2435-2436 ไม่ทราบว่ามีผู้ใดเป็นผู้นำเข้ามายังเป็นคนแรก จากหลักฐานที่ นาย ต.เง็กชวน ราชานุญาตเสียงเพลงไทย แห่งย่านบางลำพู บันทึกไว้ในหนังสืออนุสรณ์ งานศพของท่าน ปรากฏว่า นาย ต.เง็กชวน ได้เห็นและได้ฟังเพลงจากกระบอกเสียงนี้เมื่อ พ.ศ. 2437 โดยมีผู้นำมาเปิดในงานโกนจุกชาวบ้านคนหนึ่ง ณ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา หลังจากเลิกงานแล้ว เจ้าของยังได้นำมาบันทึกเสียง “เพลงเป่” (เพลงฉ่อย) ซึ่ง “แม่อิน” นักร้องเพลงฉ่อยชื่อดังสมัยนั้นเป็นผู้ร้องอัดเสียงที่ร้านแห่งหนึ่งในตลาดบ้านใหม่นั้นเอง

เมื่อวิเคราะห์แล้ว กระบอกบันทึกเสียงของเอดิสันนี้ คงแพร่หลายอยู่ในบ้านผู้มีฐานะในกรุงเทพฯ ก่อนจะมีผู้นำออกไปต่างจังหวัด ในยุคที่นี้ ตรงกับสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ครองราชย์ได้ประมาณ 25 ปี ภายนั้น ปรากฏว่าได้มีการบันทึกเสียงลิเก ลำตัด และเพลงไทยเดิมรวมทั้งจ๊ว แสดงว่าจะต้องมีนักร้องได้บันทึกเสียงลงบนกระบอกมาก่อนแม่อิน อย่างแน่นอน

คุณลาวลีย์ โชติามระ ได้เขียนไว้ในหนังสือเพชรประดับ เมื่อ พ.ศ. 2508 ว่า นักร้องหญิงคนแรกที่ได้อัดเสียงลงบนกระบอก คือ “หม่อมส้มจิ้น” ท่านผู้นี้เป็นภรรยาของพระยาราชาานุประพันธ์ (สุตใจ) บ้านเดิมอยู่ในคลองบางหลวง เป็นนักร้องชั้นเยี่ยมสมัยรัชกาลที่ 5

ประเทศไทยเริ่มอัดแผ่นเสียงในตอนปลายรัชกาลที่ 5 ไม่สามารถหาหลักฐานมายืนยันได้แน่ชัดว่า เริ่มอัดเมื่อ พ.ศ. ใด และที่ไหน จากหลักฐาน ที่พอค้นพบประมาณได้ว่า จะต้องอัดก่อน พ.ศ. 24 50 เพราะในพระราชหัตถเลขาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ที่ปรากฏในหนังสือไกลบ้าน ว่า ได้ทรงฟังแผ่นเสียงเพลงแสนเสนาะที่ หม่อมส้มจิ้นร้อง และแผ่นเสียงเหล่านี้เรื่องพระไวย รวมทั้งเทศน์มหาชาติ กัณฑ์ต่าง ๆ เมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 24 51 ขณะที่ประทับอยู่ ณ เมืองแฮมเบิร์ก ประเทศเยอรมนี แผ่นเสียงที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกล่าวถึงนี้ เป็นแผ่นเสียงหน้าเดียว บันทึกโดยบริษัท Gramophone Concert Record ประเทศเยอรมนี อัดเพียงหน้าเดียว ส่วนด้านหลังเป็นตราบริษัทรูปเทพดาที่มีปีกถือปากกาขนนกขนาดใหญ่ นั่งพับเพียบขีดเส้นรอบตัวเป็นวงกลมคล้ายร่องแผ่นเสียง

นอกจากแผ่นเสียงที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงกล่าวถึงแล้ว ยังได้พบแผ่นเสียงโบราณรุ่นเดียวกันนี้อีก 2 แผ่น แผ่นหนึ่งเป็นของบริษัท Robinson Piano (Columbia) ซึ่งก็อัดเสียงไว้หน้าเดียวเหมือนกัน ส่วนอีกแผ่นหนึ่งอัดสองหน้า แต่ไม่ปรากฏชื่อบริษัท เพียงแต่เขียนไว้ว่าบันทึกเสียงที่โรงงานในเมืองแฮนโนเวอร์ ประเทศเยอรมนี ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ล้วนเป็น

แผ่นเสียงที่ไม่ได้อัดด้วยไฟฟ้า คุณภาพของเสียงจึง ไม่ดีเท่าที่ควร เพราะไม่สามารถบันทึกเสียงสูง ๆ ได้ เมื่อมาเปิดฟังจะไม่ได้ยินเสียงฉิ่งเลย

จากหนังสือวชิรญาณวิเศษ เล่ม 3 หน้า 406 (อ้างในพฤตพิล ประชุมพล , มปป. 97) ที่มีการพิมพ์ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ได้กล่าวถึงเครื่องเล่นกระบอกเสียงในกรุงสยาม ดังนี้

“...ประการหนึ่งยังมีเครื่องอีกอย่างหนึ่งซึ่งได้เกิดขึ้นประมาณ 10 ปี มาแล้ว เรียกว่า โฟโนกราฟ ๆ นี้เป็นเครื่องส่งเข้ามาในกรุงสยามแล้วแต่ก่อนๆ บางคนได้ใช้ทดลองดูเห็นชัดว่าเป็นของใช้ได้จริง คือเป็นเครื่องไฟฟ้าสำหรับที่คนจะพูดไปในเครื่องนั้นๆ ก็เก็บเสียงแลคำพูดของผู้นั้นไว้ได้สิ้นกาลนาน เมื่อผู้ใดอยากจะฟังเสียงแลฟังคำผู้พูดเมื่อใดก็หมุนเครื่องนั้นได้ยินเสียง และคำพูดที่เก็บไว้เป็นคำชัดเจนทุกอย่าง แต่ละนั้นว่าเครื่องอย่างนั้นเป็นของมีประโยชน์ที่เดิยวนักก็ยังไม่ได้ เพราะเหตุว่าใช้ได้แต่คราวเดียว คือพูดได้คราวหนึ่งแลฟังได้คราวหนึ่งเท่านั้น แต่กระนั้นก็ต้องนับว่าเป็นวิทยุโสตอย่างหนึ่งเหมือนกัน...”

จากข้อความข้างต้น พบว่า การบันทึกเสียงเข้ามาในประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยบันทึกเป็นคำพูดก่อน แต่เครื่องนี้ยังไม่พัฒนาจึงฟังได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น ยังมีบันทึกจาก คุณ ต.เง็กชวน ธันวารชร เกี่ยวกับกระบอกเสียงว่า

“...เมื่อประมาณ พ.ศ.๒๔๓๗...ข้าพเจ้าจำได้อย่างแม่นยำว่า วันหนึ่งที่บ้านตาเตียงยายหมาเขามีสานโกนจุกลูกสาวของเขาที่ตลาดบน ตำบลบ้านใหม่ เมืองฉะเชิงเทรา มณฑลปราจีนบุรี (สมัยนั้นยังเรียกจังหวัดเป็นเมือง) ครอบครัวนี้เป็นพ่อค้าทำรูปพรรณเงิน-ทองจำหน่าย จัดว่าเป็นคนมั่งมีศรีสุขในตำบลนั้นได้ครอบครัวหนึ่ง จึงมีการสมโภชน์หลายอย่าง เช่น ลิเก ละครรำ กับกระบอกเสียง สามอย่างประชันกัน..... กระบอกเสียงยังไม่เคยเห็นเลย จึงรู้สึกตื่นเต้นในของใหม่สิ่งนี้นิ่งนัก....ได้ยินเสียงจิ้งหว้าหน้าดำหน้าแดงร้องประกอบกับเสียงกระจับปี่สีซอมาล่อของเงินทั้งวงเหมือนแสดงอยู่บนโรงจิ้งหว้า มองซ้ายแลขวาหาโรงจิ้งหว้าบริเวณนั้นไม่พบ ยิ่งเพิ่มความอยากรู้อยากเห็น เจ้ากระบอกเสียงนี้สามารถส่งเสียงร้องได้ดังเหมือนจิ้งหว้าจริงๆทีเดียว....กระบอกเสียงพยายามสังเกตดูว่ามีอะไรบ้างคงจำเครื่องอุปกรณ์ได้หลายอย่าง ดังต่อไปนี้ ๑ มีเหล็กขาตั้งมีเป็นขอสำหรับเกี่ยวแขวนท่อทองเหลืองยาวประมาณ ๑ วาเศษ ตอนต้นเรียวลึกไปติดกับเครื่อง มีหัวกลมเล็ก (เรียกว่าหัวกระโหลก) สำหรับใส่

เข็มเพชร ตอนปลายค่อยๆบานใหญ่ออกไปเหมือนดอกลำโพง
ตัวเครื่องยาวประมาณสองเศษแบนนอนมีท่อเหล็กกลมๆขนาดโตวัด
เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๓ นิ้ว ขนาดยาวประมาณ ๑ คืบ มีกัญแจไข
ลาน เจ้าของเครื่องต้องทำงานเอง เมื่อไขลานตึงแล้วก็หีบกล่อง
กระดากกลมๆ สูงประมาณ ๕-๖ นิ้ว จากหีบสังกะสีสี่เหลี่ยมกว้าง
ประมาณ ๒ ศอก ออกมาเปิดฝากล่อง หีบเอาวัสดุสิ่งหนึ่งสีเหมือน
งาช้าง รูปร่างกลมกลวงเหมือนกระบอกไม้ไผ่ขนาดกลางที่ตัดยาว
ประมาณ ๔-๕ นิ้ว มีรอยเป็นเส้นรอบๆตลอดกระบอกเสียงข้างนั้น เอา
ไปสวมเข้ากับท่อเหล็กที่เครื่อง ๆ ก็เริ่มหมุนเดิน แล้วเอาหัวที่ติดเข็ม
เพชรวางลงไปเหนือกระบอกสิ่งข้าง ทันทันนั้นเสียงเพลงต่างๆก็ดัง
ออกไปที่ดอกลำโพง เมื่อหมดเพลงแล้ว เจ้าของก็ถอดเอากระบอกที่
หมุนหมดเสียงแล้วออก เปลี่ยนกระบอกใหม่ใส่เข้าไปอีก สับเปลี่ยนดังนี้
เรื่อยไป...

“...ขณะนั้น แม่อินทร์กำลังมีชื่อเสียงโด่งดังในทางว่าเพลงเป่ มหาชน
ในจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดใกล้เคียงนิยมชมชอบมาก ท่านเจ้าของ
เครื่องกระบอกเสียงจึงไปว่าจ้างมารอกเสียงเพลงเป่ อาศัยหน้าบ้านตา
แป๊ะเซียงยายจิวเป็นที่ทำการในเวลากลางวัน จะได้ไม่มีคนพลุกพล่าน
และเงียบสงัด การตั้งเครื่องกระบอกเสียงสำหรับทำการกรอเสียงเพลง
เป่ของแม่อินทร์นี้ไม่มีพิธีพิศดารอะไร คงทำงานเหมือนกับเวลาเปิด
กระบอกเสียงให้เราฟังในงานโกนจุกที่แล้วมานั่นเอง ที่มีพิศดารบ้างก็คือ
เก็บเอากระบอกเสียงเพลงต่างๆที่เปิดฟังจนเบื่อ และเส้นเสียงลึกจวน
หมดแล้ว เอาชุดทิ้งเสีย ตอนนั้นจึงสังเกตเห็นได้ชัดเจนว่า กระบอกเสียง
นั้นเป็นซี่ฝั้งผสม เมื่อชุดเกลี้ยงกลมแล้วนำไปสวมเข้ากับท่อเหล็กใน
เครื่องกระบอกเสียง จัดให้แม่อินทร์นั่งเพลงเป่กับลูกคู่มานั่งตรงหน้า
ดอกลำโพงทองเหลือง ไม่ต้องเข้าห้องปิดประตูเพียงแต่ห้ามไม่ให้ผู้ที่อยู่
ใกล้ส่งเสียงพูดจาเอ็ดอึงเท่านั้น เมื่อไขลานเปิดเครื่องให้เดินแล้ว ก็เอา
หัวที่ติดเข็มเพชรจรดลงไปบนเหนือกระบอกซี่ฝั้ง เมื่อเครื่องหมุนเดิน
กระบอกซี่ฝั้งหมุนไป เข็มเพชรก็ชุดกระบอกซี่ฝั้งเป็นเส้นรอบๆ แม่
อินทร์ก็ร้องเพลงตรงหน้าดอกลำโพงจนหมดเนื้อที่ กระบอกซี่ฝั้งก็หยุด
ถอดเอากระบอกซี่ฝั้งที่ที่กรอเสียงเสร็จออกมา หีบเอากระบอกใหม่
เปลี่ยนแทน....”

จากข้อมูลของคุณ ต.เง็กชวน แสดงว่ามีการใช้กระบอกเสียงในการแสดงในงานต่างๆ
ถือเป็นการละเล่นอย่างหนึ่ง เป็นหลักฐานที่แสดงว่า มีเครื่องเล่นกระบอกเสียงในประเทศไทย
อย่างน้อยตั้งแต่พ.ศ.2437 เป็นต้นมา และยังไม่มีหลักฐานการบันทึกเสียงการขับร้องเพลงอีกด้วย

ในตอนปลายรัชกาลที่ 5 ประมาณก่อน พ.ศ. 2450 ในพระราชหัตถเลขาของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งปรากฏในพระราชนิพนธ์ไกลบ้านได้ระบุว่าทรงฟัง แผ่นเสียงเพลงแสนเสนาะที่หม่อมส้มจิ้นร้อง และแผ่นเสียงแหล่เรื่องพระไวย รวมทั้งเทศน์มหาชาติ กัณฑ์ต่างๆ เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2451 ขณะที่ประทับ ณ เมืองแฮมเบิร์ก (Hamburg) ประเทศเยอรมนี ครั้งเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 2 แผ่นเสียงที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงกล่าวถึง นี้เป็นแผ่นเสียงหน้าเดียว บันทึกโดยบริษัท Gramophone Concert Record ประเทศเยอรมนี โดยเป็นแผ่นเสียงที่ไม่ได้อัดด้วยไฟฟ้า คุณภาพของเสียงจึงไม่ดี เพราะไม่สามารถบันทึกเสียงสูง ๆ ได้ (พูนพิศ อมาตยกุล, 2523, 41)

“มาขอมเบิกคูแห่งเต็มที จะเอาอะไรมาเล่น วนไปวนมาสักสองสาม เที้ยว ตกลงซื้อกรามโมโฟน (Gramophone คือ เครื่องเล่นจานเสียง แบบไซลาน-ผู้เขียน) กล่าวคือไอ้อ้อแอ้ แต่เป็นอ้อแอ้เพลงฝรั่ง อยู่มา หน่อยหนึ่งพวกนักปราชญ์ราชบัณฑิตในเรื่องเพลง ส่งเพลงไทยมาให้สาม สี่แผ่น เพลงแสนเสนาะ นั้น เพลงหนึ่ง ยายส้มจิ้นเป็นผู้ร้อง ละครเรื่อง สุวรรณหงส์ ตันอย่างยิงเรื่องหนึ่ง แกะบายศรีมหาราช เสภาเรื่องพระไวย ดีเมีย ไม่ครบก่อน มีสามอย่างเท่านั้น ฟังทุกวันจนจดจำได้ แล้วหัวเราะ ได้ทุกวัน ตั้งแต่มาถึงนี่จนวันนี้ ครั้นวันนี้ได้เพลงไทยมาเสียใหญ่ มีเยเก และเทศน์ชุกอะไรต่างๆ ตกลงเลยฟังเพลงนั่นเอง เพลงฝรั่งไม่ยกได้ฟัง ”

เมื่อพิจารณาตามพระราชหัตถเลขาฉบับนี้ ทำให้ทราบว่าสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการอัด แผ่นเสียงไทยกันไม่น้อย ไม่ว่าจะเป็นละครแหล่เทศน์ เสภาตลก มีทั้งนั้น แผ่นเสียงเพลงไทยรุ่นที่ รัชกาลที่ 5 มีรับสั่งถึงนี้ เป็นแผ่นเสียงตราเทวดา (Anger Record) บันทึกโดยบริษัท Gramophone Concert Record ทำที่เมือง Hanover ประเทศเยอรมนี รูปเทวดามีปีกตรา (Cupid หรือกามเทพ) ตราการค้าของแผ่นนั้น คนไทยตั้งชื่อว่า “ตราอรหันต์“

ชื่อที่เขียนไว้บนแผ่นบนป้ายวงกลมจะเห็นชื่อเพลง เช่น “บุหลัน” เขียนเป็น “บุหลัน” “ใบ้คลั่ง” เขียนเป็น “บี้ยคลั่ง” “ส้มจิ้น” เขียนเป็น “ซ่มจิ้น” แผ่นเสียงชุดนี้อัดหน้าเดียวทั้งสิ้น ส่วนด้านหลังพิมพ์ตราโฆษณาบริษัทไว้ แผ่นชุดนี้ควรจะบันทึกเสียงประมาณ พ.ศ.2449-2450 หรือ อาจจะถูกอัดเล็กน้อย จะต้องอัดในกรุงเทพฯก่อน แล้วจึงส่งมาเป็นแผ่นถาวรที่เมืองแฮนโนเวอร์ แผ่น ออกมาถวายรัชกาลที่ 5 ทรงฟังได้ในเดือนกันยายน (พูนพิศ อมาตยกุล, 2523, 40)

ยุคของการอัดเสียงโดยไม่ใช้ไฟฟ้า จบลงในปลายรัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2453) เพราะใน ปลายสมัยนั้นรัชกาลที่ 6 จึงได้เริ่มอัดด้วยไฟฟ้า

ถึงกลางรัชสมัยรัชกาลที่ 7 ราว พ.ศ. 2471 ก็เริ่มมีการบันทึกเสียงด้วยเครื่องไฟฟ้า บริษัทที่เข้ามาบันทึกเสียงมีแข่งขันกันหลายบริษัทที่สำคัญคือ บริษัท โอเดียน (ตราตึก) บริษัทพาโล โฟน (ตรารูปตัว E คล้ายเครื่องหมายเงินปอนด์) บริษัท อาร์.ซี.เอ. (ตราสุนัขนั่งฟังแผ่นเสียง) บริษัท

ดอยเซ แกรมโมโฟน บริษัทโคลัมเบีย และอื่น ๆ สถานที่บันทึกเสียงเท่าที่สืบได้มี ห้างสุธาตติก คือ ตึกที่ทำการกรมโยธาธิการ เชียงสะพานผ่านฟ้า ปัจจุบันและที่โรงละครหลวงในวังสวนมิสกวัน

ในสมัยรัชกาลที่ 7 นี้เอง การอัดเสียงก็ยิ่งเจริญยิ่งขึ้น นอกจากบริษัทฝรั่งจะเข้ามา หลายบริษัทแล้ว ยังมีบริษัทของคนไทยได้อัดเสียงในรัชกาลนี้อีก 2 บริษัท คือ ห้าง ต.เง็กชวน ซึ่ง เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2468 และห้างแผ่นเสียงศรีกรุงในเวลาต่อมา สำหรับบริษัททาโลโฟนนั้นมีหลักฐาน ยืนยันจากนักร้องสมัยนั้นที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันนี้ เล่าว่า นอกจากจะอัดเสียงที่ห้างสุธาตติกแล้ว ยังอัดที่บ้านนรสิงห์ (ทำเนียบรัฐบาลในปัจจุบัน) แผ่นเสียงที่อัดในรัชกาลที่ 7 นี้มีตราของคนไทย เพิ่มขึ้นใหม่อีก 4 ตรา คือ ตรากระต่าย (ของนาย ต.เง็กชวน) ตรากรอบพักตร์สีทองของพระสุจริต สูดา (แผ่นเสียงคณะนารีศรีสุมิตร) ตราเศรณี ของคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สว่างค์) และตราศรีกรุงอีกตราหนึ่ง

หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แล้วไม่นาน แผ่นเสียงเพลงไทยสากลก็ เริ่มเกิดขึ้นแทนที่แผ่นเสียงเพลงไทยเดิม ถึงกระนั้นก็ยังมียังมีแผ่นเสียงของคนไทยใหม่ ๆ เกิดขึ้นอีก เช่น แผ่นเสียงตราระฆังทอง เป็นต้น ต่อมาบริษัทโคลัมเบีย (โดยห้างกมลสุโกศล สามยอด) ก็ได้ บันทึกเสียงเพลงไทยสำหรับใช้ขับร้องตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการแข่งขันกับแผ่นเสียงตรา กระต่ายของ นาย ต.เง็กชวน ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 8 ต่อรัชกาลที่ 9 เพลงไทยสากลก็ตีตลาด เพลงไทยแท้ จนไม่มีผู้กล้าจะอัดแผ่นด้วย คงเหลือแต่บริษัทกมลสุโกศลที่ยังคงยืนหยัดต่อสู้อย่าง เข้มแข็ง บริษัทนี้ได้อัดแผ่นเสียงลงเพลย์ เพลงไทยแท้ของกรมศิลปากร ไว้หลายชุดด้วยกัน แต่เป็น แผ่นเสียงไฮไฟด์ทั้งสิ้น ขณะเดียวกันห้าง ต.เง็กชวน ก็นำแผ่นเสียงสปิด 78 ของเก่ามาอัดใหม่เป็น แผ่นเล็ก 45 สปิด และสปิด 33 1/3 บ้าง ขายมาจนปิดร้านเล็กกิจการไปเมื่อ พ.ศ. 2522

คุณ ต.ธันวาคม หรือ ต.เง็กชวน เป็นผู้ผลิตแผ่นเสียงเพลงไทยตรากระต่ายบริษัท แรกของเมืองไทย เป็นประวัติศาสตร์เรื่องการบันทึกเสียงเพลงไทยที่น่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ได้บันทึกเรื่องนี้ไว้ดังนี้ (พูนพิศ อมาตยกุล , 2523, 94-98)

“...ก่อนปีพ.ศ.2468 เป็นระยะที่เมื่อไทยเรานำบันทึกเสียงด้วยวิธีโบราณ โดยร้องเพลงเข้าทางดอกลำโพง...กระทั่งในปี พ.ศ.2468 ห้างสุธาตติก ได้จ้างฝรั่งเข้ามาทำการบันทึกเสียง นายเตี้ย จึงเข้าไปเจรจาให้นายช่างผู้นั้นบันทึกเสียงให้ตนด้วย โดยการบันทึกขณะนั้นยังไม่ใช้ระบบไฟฟ้า เป็นการร้องและเล่นดนตรีให้เสียงผ่านเข้าไปในดอกลำโพง ให้คลื่นเสียงไปชุด เป็นร่องบนแผ่นซีดี ในครั้งแรกนั้นได้บันทึก เพลงรับร้องด้วยวงดนตรี ประเภทต่างๆ เช่น แตรวง พิณพาทย์ และเครื่องสาย เมื่อบันทึกเสียง เสร็จแล้วก็ส่งกระบอกซีดีไปยังต่างประเทศเพื่อทำเป็น แผ่นเสียง กลับมา โดยนายเตี้ยได้ออกแบบเครื่องหมายการค้าตรา “กระต่าย” อัน เป็นปีเกิดของตน ปิดทับตราเครื่องหมายการค้าของฝรั่งเสียอีกทีหนึ่ง...”

ในการบันทึกเสียงครั้งที่ 2 พ.ศ.2471 บันทึกเสียงเพลง เขมรไทรโยค แทนบทร้องเดิม ที่หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตะวาทย์) ร้องไว้จากเรื่อง วังดี เริ่มบันทึกละครร้อง ละครปราโมทย์ (ปริดาลัย) ขณะเดียวกันก็พยายามหาความรู้จากการสังเกต ชักถาม ช่างฝรั่ง จนฝรั่งห้วงวิชา ระแวงไม่กล้าให้เข้าไปดูการทำงานของ ชาววด์เอ็นจิเนียรในห้องเครื่อง

ครั้งที่ 3 ในปี พ.ศ.2473 บันทึกเสียงละครร้องเช่นของ คณะ ศรีพัฒนา (ศรีโสภาส) ทิดเขียว(สิน ศรีบุญเรือง) ซึ่งลงขันผลิตร่วมกับ พรานบุรพ์ (จวงจันทร์ จันทรคณา) เป็นเพลงไทยเนื้อเต็ม โดยใช้วงเครื่องสายฝรั่งบรรเลงแทนปี่พาทย์ที่ใช้มาแต่ดั้งเดิม

จากนั้น เกิดภาวะ เศรษฐกิจตกต่ำ และเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จึงในช่วง การบันทึกเสียงในครั้งที่ 4 มาจนถึงปี พ.ศ.2478 โดยนายเตี้ยได้สร้างวง แยสแบนด์ของตัวเอง และได้บันทึกเพลงสากลที่แปลงมาจากเพลงไทยรวมถึงเพลงละครจำนวนมาก เช่น จันทรเจ้าขา โรลิตา ห้วยแก้ว โดยเปลี่ยนแปลงรูปโฉมกระต่ายน้อยให้เป็นสีทองลอยเด่นบนแผ่นกระดาษกลมสีแดง

ในครั้งที่ 5 พ.ศ.2480 บันทึกเพลงละครของหลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งเป็นอธิบดีกรม ศิลปากรในสมัยนั้น และเพลงของท่านกำลังเป็นที่ขึ้นหม้อ นอกนั้นก็เป็เพลงละคร เช่น แสนหวิ โชคมนุษย์ น้ำทะเล อนุสาวรีย์ไทย อีกทั้งยังได้บันทึกเสียงเพลงพื้นเมืองเชียงใหม่ โดยตามช่างขอ จากเมืองเหนือบันทึกลงแผ่น ที่ยังคงติดปะพะยี่ห่อกระต่ายน้อยเป็นสำคัญ หากครานี้อยู่บนวงกลมสี น้ำเงิน

ครั้งที่ 6 พ.ศ.2481 คราวนี้มาแปลกบันทึกแผ่นเสียงสำหรับเป็นสื่อการสอนเพื่อใช้ใน โรงเรียน ต่างๆตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด มีนักร้องนักดนตรีชื่อดังหลายท่านที่ฝากผลงาน ไว้ เช่น หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตะวาทย์) ครูเชื้อ นักร้อง โดยครูพริ้ง ดนตรีรส ตีระนาด เอก และควบคุมวงดนตรี

ครั้งที่ 7 พ.ศ.2482 หันมาเจาะตลาดภูมิภาคอีกครั้ง มีเพลงพื้นเมือง พายัพ ภาคอิ สาน ภาคกลาง ภาคใต้ ขอเชียงใหม่ หมอลำ หมอแคน เพลงโคราช หนึ่งทะเล มโนราห์ มากันครัน ครบ

รวมถึงการบันทึกเสียงร้องครั้งแรกของ ด.ญ.จุรี ซึ่งเมื่อแตกเนื้อสาวเธอได้กลายเป็น ดาวเด่นประดับวงการเป็นขวัญใจและเป็น ที่รู้จักของแฟนเพลงในชื่อ “มณฑนา โมรากุล”

แต่เพลงที่บันทึกเสียงในครั้งนั้นที่สามารถทำยอดขายได้อย่างถล่มทลายก็ คือ เพลง “น้ำเหนือป่า” ของครูพิมพ์ พวงนาค ซึ่งประจวบเหมาะกะกับเหตุการณ์ น้ำท่วมครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2485

ครั้งที่ 8 พ.ศ.2483 บันทึกเสียงผลงานเพลงของหลวงวิจิตรวาทการ เพิ่มเติมจากครั้งที่ แล้วจากละครเรื่อง เจ้าหญิงแสนหวี เบญจเพส มหาเทวี ศักดิ์กลาง โดยได้นางเอกดาวรุ่งของกรม

ศิลปินในขณะนั้น คือลัดดา สารตายน (ศิลปินบรรเลง) มาบันทึกเสียงร้องไว้หลายเพลง รวมทั้ง เพลงปลุกใจอีกจำนวนมาก เช่น ตื่นเถิดชาวไทย เลือดไทย ถิ่นไทย แห่ธงไทย รักไทย รวมไทย ไทยก้าวหน้า เป็นต้น

ในช่วงก่อนสงครามมหาเอเซียบูรพา ได้เริ่มบันทึกเสียงวงสุนทราภรณ์ โดยครูเอื้อ สุนทรสนาน วินัย จุลบุษปะ ร้องเพลงทหาเงินเป็นเพลงแรก และเมื่อสงครามเริ่มก่อตัวขึ้น กองทัพลูกพระอาทิตย์ก็ยกตราเข้าสยามประเทศในปี พ.ศ.2484 เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน...การบันทึกเสียงหยุดชะงัก โรงงานแผ่นเสียงที่เยอรมันถูกทำลาย รวมถึงภรรยาของนายเตี้ยก็เป็นหนึ่งในผู้เคราะห์ร้ายในสงครามครั้งนั้น

เมื่อสงครามสงบ นายเตี้ยได้กราบบังคลทูลขอพระบรมราชานุญาต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 นำเพลงพระราชนิพนธ์สายฝน ยามเย็น ชะตาชีวิต และใกล้รุ่ง มาบันทึกเสียง โดยปั่นผลกำไรส่งไปบำรุง โรงพยาบาลอานันทมหิดล จังหวัดลพบุรี

หลังจากนั้นยังมีการบันทึกเสียงต่ออีกหลายครั้ง แต่ด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าขึ้น เทปบันทึกเสียงเริ่มเข้ามาครองตลาดผู้บริโภค ด้วยความสะดวกในการใช้งานและราคาที่ถูกลงกว่า แผ่นเสียงจึงค่อยๆลดความนิยมและค่อยๆเลือนหายไป

แผ่นเสียงเพลงไทยระบบสเตอริโอโฟนิค ในระยะเริ่มต้น อัดโดยบริษัท กมลสุโกศล และบริษัทอื่น ๆ เช่นบริษัทแผ่นเสียงคาเธ่ย์ ห้างแผ่นเสียงตรามงกุฎ (สามยอด) ห้างแผ่นเสียงนครไทย (ประตูน้ำ) ห้างแผ่นเสียงเมโทร และอื่น ๆ ดังที่ท่านได้เห็นกันอยู่ในปัจจุบันนี้

อนึ่งแผ่นเสียงยุคที่อัดด้วยไฟฟ้านี้ แบ่งได้คร่าว ๆ เป็น 4 ระบบ ด้วยกัน คือระบบการ ขูดร่องเสียงแบบร่องเดียว ขึ้นต้น ซึ่งมีคุณภาพของเสียงไม่ดีนัก ได้แก่แผ่นเสียงสปิด 78 ต่อมาได้พัฒนาขึ้นเป็นแผ่นเสียงร่องเดียวแบบไฮไฟท์ ซึ่งมีขนาดของร่องละเอียดกว่าแบบแรก ได้เสียงชัดเจน และแหลมกว่าเก่า ส่วนแผ่นเสียงระบบสเตอริโอ นั้น เป็นแบบที่ 3 มีร่องเสียงพิเศษที่สามารถบันทึกเสียงไว้เป็นสองช่อง (สำหรับส่งออกทางลำโพงขวาและลำโพงซ้าย แบบสุดท้ายเป็นแบบร่องเสียงพิเศษสุด สามารถปล่อยเสียงออกมาได้เป็น 4 ทาง จึงเรียกว่าสเตอริโอสมบูร์น แบบ 4 ช่อง นอกจากจะฟังเสียงในแนวซ้าย ขวา ได้แล้ว ยังฟังเสียงที่มาจากส่วนหลัง และส่วนหน้าของวงดนตรีแยกจากกันได้อย่างชัดเจนอีกด้วย)

การบันทึกเสียงเพลงไทย มีหลักฐานชัดเจนว่ามีการบันทึกเสียงในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีทั้งเพลงพื้นบ้าน และเพลงไทย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแผ่นเสียงในแต่ละสมัยไว้ดังนี้

แผ่นเสียงเพลงไทยในสมัยรัชกาลที่ 5

แผ่นเสียงเพลงไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แบ่งออกเป็นประเภทต่างได้ดังต่อไปนี้คือ

1. แผ่นเสียงหน้าเดียว มีเพียง 2 บริษัท คือ บริษัท Gramophone Concert Record ได้แก่เพลงแสนเสนาะ 3 ชั้น บั๊ยคลั่ง(โ๊บ้คลั่ง) 3 ชั้น ซึ่งขับร้องโดยหม่อมสम्मจิน (ซ่มจิน) หม่อมสम्मจิน เป็นภรรยาพระยาราชาบุรินทร์ (สุดใจ) นับเป็นสุภาพสตรีคนไทยคนแรกที่ได้ร้องเพลงบันทึกเสียง และเพลงบุหลัน 3 ชั้น แผล่พระไวย แผล่ชูชก กล่อมตัว ส่วนอีกตราหนึ่งเป็นของบริษัท Robinson Piano (Columbia) พบเพียงแผ่นเดียวคือเพลงลาวแพน ซึ่งขับร้องโดยหม่อมเจริญในเจ้าพระยา เทเวศร์วงศ์วิวัฒน์

2. แผ่นเสียงสองหน้าร้องกลับทาง ไม่ปรากฏชื่อบริษัท แต่เขียนไว้ว่าบันทึกที่เมือง Brussel ประเทศ Belgium เป็นเพลงตับคาริพระราชาธิบดีเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ บรรเลงด้วยวงปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ หม่อมเจริญ (เป็นภริยาของเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์) และแม่เทศ (คุณหญิงนัฏกานุรักษ์เทศ สุวรรณภารต) เป็นผู้ขับร้อง

3. แผ่นเสียงสองหน้าร้องธรรมดา แผ่นเสียงชุดนี้เป็นของบริษัท International Taking Machine พิมพ์บนแผ่นเสียงไว้ว่า จัดทำให้กับบริษัท Fonotopia โดยเฉพาะเครื่องหมายการค้าตราดึก หรือตรา Oden Record ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 10.5 นิ้ว มีอยู่เป็นจำนวนมากมี 3 สี คือ

3.1. หน้าสีน้ำตาล แผ่นเสียงชุดสีน้ำตาลนี้มีมากที่สุด อาทิ เพลงลาวดำเนินทราย แตรวงทหารราบที่ 3 บรรเลงไม่มีร้อง ลาวสมเด็จพระ หม่อมมาลัย (นักร้องในคณะของเจ้าพระยา เทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ เป็นหม่อมมารดาของหม่อมหลวงบุบผา ฤกษ์ (ดอกไม้สด) เป็นนักร้องที่ชำนาญการร้องละครมาก) เป็นผู้ขับร้องพิณพาทย์รับ ลาวเฉียง หม่อมเจริญเป็นผู้ขับร้อง เทพบรรทม นาย อิ่ม (นักร้องประจำแตรวงของทหารเรือ)เป็นผู้ขับร้อง แตรวงทหารเรือรับปลาทอง 3 ชั้น ขับร้องโดย นายจอน (หลวงกล่อมโกศล ประจำอยู่กรมอุทการเรือ มีหน้าที่เหเรือเวลาเสด็จพระราชดำเนิน ขบวน พุทธยาตราทางชลมารคเสียงเพราะและเสียงดังมาก) แหกไทร ขับร้องโดยหม่อมเจริญ พิณพาทย์ดึกดำบรรพ์ เซ็ดจีน ขับร้องโดยนายสุข (หลวงเพราะสำเนียง หรือ สุข สุวาทีเดิมเป็น นักเทศน์มาก่อนร้องเพลงเสียงแหลมเล็ก) พิณพาทย์รับ ฯลฯ

3.2. หน้าสีน้ำเงิน ชุดนี้ไม่มีแตรวงของทหารเรือ มีแต่กรมทหารมหาดเล็ก (ทหารบก) อาทิ ลาวเจ้าชู หม่อมเจริญขับร้อง แตรวงทหารราบที่ 2พระยาโศก นายสุขขับร้อง แตรวงทหารมหาดเล็กสารถี 3 ชั้น นายจอนขับร้อง แตรวงทหารมหาดเล็กแหล่เสด็จกลับจากยุโรป นาย สอนกรูแก่แหล่(นักเทศน์มหาชาติมีชื่อในสมัยรัชกาลที่ 5) ฯลฯ

3.3. หน้าสีแดง เสียงที่ดีที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับ 2 ชุดแรก แต่ยังไม่ได้อัดด้วยไฟฟ้า วิวัฒนาการอัดเสียงชุดหน้าสีแดงนี้ดีขึ้นมาก เพราะว่าเป็นชุดแรกที่พอจะได้ยินเสียงดังชัดขึ้น

มาก เสียงร้องชัดเจน อาทิ เพลงดับนางลอย ปี่พาทย์นายแปลก นายสอน (หลวงประดิษฐไพเราะ หรือ ศรี ศิลปบรรเลง) ขับร้อง เพลงเขมรใหญ่ 3 ชั้น เพลงหอมหวล 3 ชั้น ฯลฯ

4. แผ่นเสียงตรารามสูรกับเมขลา แผ่นเสียงชุดนี้มีลักษณะพิเศษหลายประการ โดยทั่วไปมีขนาดธรรมดาหมุน 78 รอบต่อนาที แต่มีความหนาน้อยมากกว่าทุกรุ่นที่กล่าวข้างต้น อัด 2 หน้า ร่องละเอียดกระดากปิดแผ่นเสียงเป็นสีแดง พิมพ์ตัวหนังสือและตราด้วยหมึกดำอย่างดีเขียนไว้ชัดเจนว่า “แผ่นเสียงสำหรับผู้มีบรรดาศักดิ์” ซึ่งเข้าใจว่าเป็นวิธีการของผู้ผลิตจำหน่ายที่เขียนขึ้นเพื่อจะขายให้ได้ราคาดี มิได้หมายจะแยกชั้นวรรณะของคนฟังแต่อย่างใด แผ่นชุดนี้คือมโหรีดับทะเลของเก่า ผู้ร้องมีคนเดียวทั้งชุดคือหม่อมส้มจิ้น พิณพาทย์ที่บรรเลงเป็นวงของขุนประสาณดุริยศัพท์

แผ่นเสียงในสมัยรัชกาลที่ 5 นี้ อัดเป็นแผ่นแบบด้วยซีผึ้งก่อนแล้วส่งไปพิมพ์เป็นแผ่นจริงที่ยุโรป จนถึงในสมัยรัชกาลที่ 6 จึงได้ส่งไปพิมพ์แผ่นที่เมืองกัลกัตตา ประเทศอินเดีย

แผ่นเสียงในสมัยรัชกาลที่ 6

เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2453 – 2468 ซึ่งเป็นระยะที่การอัดแผ่นเสียงมีอยู่มากมายหลายประเภท ทุกบริษัทอัด 2 หน้าทั้งสั้นและเสียงดีขึ้นมาก แต่ไม่ค่อยได้ยินเสียงกลอง เพราะไมโครโฟนยังไม่มีชนิดดีพอ เสียงกลองจะดัง “พุบพุบ” ไม่เพราะ จึงตัดตีหน้าทับหมด สันนิษฐานว่าจะไม่ได้อัดด้วยไฟฟ้าเลยแผ่นเสียงในสมัยรัชกาลที่ 6 เท่าที่ค้นพบมีดังต่อไปนี้

1. แผ่นเสียงตรา Gramophone Concert Record 2 หน้าเท่าที่พบมีเพียงแผ่นเดียวคือเพลงสี่บท 3 ชั้น นายหยิน (ศิษย์พระยาประสาณดุริยศัพท์ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนเรียกสั้น ๆ ว่า “ขุนลิขิตฯ”) เป็นผู้ขับร้องรับด้วยเครื่องสายฝรั่งผสมซอฝรั่ง (ไวโอลิน) วงของนายแคล้ว วัชรโบล (บิดาศาสตร์ ดร. คลุ้ม วัชรโบล)

2. แผ่นเสียงตรา Lynophone Concert Record เป็นตราลำโพงสีทอง เท่าที่พบมีเสียง 3 เพลง คือ จำปาทอง เทศ 2 ชั้นนายสุข ร้อง แตรวงทหารมหาดเล็ก ชงโค 2 ชั้น นายจอน ร้อง แตรวงทหารมหาดเล็ก นกขมิ้น 3 ชั้น นายจอน ร้อง แตรวงทหารมหาดเล็ก

3. แผ่นเสียงตราสุนัข His Master’s Voice ชุดนี้มีมากมาย เป็นยุคที่นักดนตรีได้รับพระราชทานยศบรรดาศักดิ์กันแล้วทั้งสิ้น โดยเรียงลำดับจากเก่าไปหาใหม่ดังนี้

3.1 ตราสุนัขชุดที่ 1 หม่อมมาลัย แม่ทรัพย์ดับพระลอ ปรีดาลัย หม่อมมาลัย แม่ทรัพย์ ดับอึเหนา ตอนแก่งสย ชุดนี้ส่งด้วยพิณพาทย์แต่มิได้ระบุว่าเป็นวงดนตรีของใคร

3.2 ตราสุนัขชุดที่ 2 หลวงเพราะสำเนียง หลวงกล่อมโกศล เพลงดับเรื่องขุนช้าง ขุนแผน ปี่พาทย์รับ จำสับเอกขุนสำเนียงวิเวกรเพลงเทพนิมิตร แตรวงทหารบก ขุนเสียงเสนากรรม หม่าห้าทอน ปี่พาทย์พระยาประสาณฯ นางท้วม ประสิทธิกุล ดับอึเหนา เครื่องสายฝรั่ง

3.3 ตราสุนัษชุดที่ 3 นางเล็ก ศุขโสด ดับพระลอ ดับนเรศ เครื่องสาย ดับแม่ศรี ทรงเครื่อง เครื่องสาย ขุนเสียงเสนาะกรรม ดับเขมรพระประทุม ชิมหีบเพลง หลวงเพราะสำเนียง ทวยอยพนมเปญ 3 ชั้น แตรวงทหารบก หลวงกล่อมโกศล สาธิการชม เดือน 3 ชั้น แตรวงทหารบก ฯลฯ แผ่นเสียงตราสุนัษชุดนี้อัดแผ่นขึ้นแล้วส่งไปทำที่เมืองกัลกัตตา ประเทศอินเดีย

4. แผ่นเสียงตราฟาโลโฟน (Parlophone) แผ่นเสียงชุดนี้ครั้งแรกอัดที่ห้างสุธาติลก เมื่อ พ.ศ. 2471 อยู่ที่ตึกที่ทำการของกรมโยธาธิการ เชียงสะพานผ่านฟ้าในปัจจุบัน เดิมอัดเสียงให้วงดนตรีคณะวังบางขุนพรหมก่อน มีหลายชุด อาทิ หม่อมเจริญ แคมมอญบางขุนพรหม (เถา) มโหรีวังบางขุนพรหม นางสาวทูน (คุณหญิงไพฑูริย์ กิติวรณ) นางสาวสะอาด อ็อกกัवाल และ นางสาวฉิดอักษรทับ ขับร้องร่วมกันในเพลงดับกาก็ ดับมหาฤกษ์ ดับนางลอย

ต่อมาจึงอัดให้กับวงดนตรีของหลวงประดิษฐ์ไพเราะ คนร้องคือ คุณเยี่ยม รวมบัณฑิต สิทธิเศรณี แต่ใช้ชื่อว่า ป้าพาทย์วังบูรพาภิรมย์ โดยอัดแผ่นเสียงชุดเงาะป่า ตอนนางมือซังวังคอน ระย่นาย ต. เง็กชวน ได้พยายามอัดแผ่นเสียงขึ้นแข่งขั้นกับต่างประเทศ โดยใช้ช่างจากห้างสุธาติลกมาช่วยบ้าง เริ่มอัดได้ไม่นานก็สิ้นรัชกาลที่ 6 แต่ยังไม่ได้อัดด้วยไฟฟ้า แผ่นเสียงฟาโลโฟนนี้มากมาย ทั้งที่เป็นเพลงไทยแท้และเพลงพื้นเมือง

แผ่นเสียงในสมัยรัชกาลที่ 7

แผ่นเสียงในสมัยรัชกาลที่ 7 จะอัดเสียงด้วยไฟฟ้า แผ่นเสียงยุคนี้จะมีคำโฆษณาไว้บนแผ่นเสียง ตัวโตชัดเจนว่าเสียงดังฟังชัด เพราะอัดด้วย เครื่องไฟฟ้า มีหลายชุด คือ

1. แผ่นเสียงตราตีก (Odeon Record) ชุดนี้ อัดโดยห้างแผ่นเสียงใหญ่จากประเทศเยอรมนี แผ่นเสียงชุดนี้มีมาก คาดว่าอัดคร่าว พ.ศ. 2470-พ.ศ.2471 โดยอัดที่บ้านนรสิงห์ (บ้านเจ้าพระยารามราฆพ หรือทำเรียบบริฐบาลปัจจุบัน) มีเพลงหลวงชุด เช่น

1.1 สังข์ศิลป์ชัย อัดตลอดเรื่อง 20 แผ่น หม่อมจันทร์และนางเชื้อ ชลเกตุ ร้อง พิณพาทย์พระเพลงไพเราะ

1.2 คาวิ ตั้งแต่บอกความสำคัญจนถึงขั้นหึง 20 แผ่น หลวงเสียงเสนาะกรรม และหมื่นขับคำหวาน ขับร้องพิณพาทย์พระเพลงไพเราะ (ตีกดำบรรพ์)

1.3 อิเหนา ตัดดอกไม้ฉายกริช และบวงสรวงหลวงเสียงเสนาะกรรม และหมื่นคำหวาน ขับร้อง พิณพาทย์พระเพลงไพเราะ

1.4 มณีพิชัย หม่อมจันทร์และนางธรรมาภรณ์ขับร้อง 16 แผ่น มโหรีพระ เพลงไพเราะ

1.5 อาหารบรัคมี สังข์ทอง ฯลฯ เดียวชิม เพลงลาวแพน นายบุญธรรม (มนตรี) ตราโมท ฯลฯ

2. แผ่นเสียงตรากรอบพัคตร์สีทอง ของคณะนารีศรีสุมิตร แผ่นเสียงชุดนี้อัดกับบริษัท ต.เง็กชวน เมื่อปี 2472 เป็นของพระสุจริตสุดา พระสนมเอกในรัชกาลที่ 6 วงดนตรีเครื่องสายผสม เปียนโน มีคุณสุมิตรา สุจริต เป็นหัวหน้า นักร้องมีนางสาวประคอง พุ่มทองสุข นางสาวประเทือง ฌ หนองหาร นางสาวแนบ เจตรานนท์ มีหลายเพลง อาทิ ดับวิวาทพระสมุทร เครื่องสายผสมเปียนโน เพลงสุดาสวรรค์ (เถา) เครื่องสายผสมเปียนโนเดี่ยวเปียนโนเพลงพญาโคก เป็นต้น

3. แผ่นเสียงเศรณี แผ่นเสียงชุดนี้เสียงดีที่สุดในสมัยรัชกาลที่ 7 คุณภาพทำกับ แผ่นเสียงสมัยหลังสงคราม บริษัทที่อัดเสียงคือ Polyphone Werke A.G. Berlin แห่งประเทศ เยอรมนี ห้างเยาวราชเป็นผู้จัดจำหน่าย นักร้องมีคนเดียวคือ คุณหญิงเยี่ยม रामบัณฑิตสิทธิเศรณี (สกุลเดิม ฌ นคร) วงดนตรีที่เล่น มีวงเครื่องสายครูเจริญ แต่ยืนพื้นด้วยปี่พาทย์ของหลวงประดิษฐ์ ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) อัดแต่เพลงเกร็ดไม่มีเพลงดับเลย อาทิทยอยนอก 3 ชั้น จระเข้หางยาว โยค บุหลัน 3 ชั้น แขกมอญ 2 ชั้น จระเข้หางยาวปลาทอง 3 ชั้น เขมรปี่แก้วทางธรรมดา 3 ชั้น นาคเกี้ยว 2 ชั้น แขกลพบุรี 3 ชั้น แขกบรเทศ 2 ชั้น ลีลากระพุ่ม 2 ชุด พระอาทิตย์ชิงดวง

4. แผ่นเสียงตรากระต่าย เป็นของนาย ต.เง็กชวน ทั้งหมดอัดโดยบริษัท ฟาโลโฟน แล้วใช้กระดาษตรากระต่ายปิดทับไว้ เริ่มมีการบันทึกเพลงพื้นบ้านมากขึ้น

5. แผ่นเสียงของพระราชบัณฑิตยสภา ไม่มีเหลือถึงปัจจุบันเพราะภัยสงคราม

แผ่นเสียงสมัยรัชกาลที่ 8 และต้นรัชกาลที่ 9

นับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2477 เป็นต้นมา ได้เข้าสู่ยุคการบันทึกเสียงเพลงไทยสากล มีบริษัท ของคนไทยเกิดขึ้นมากมาย อาทิ แผ่นเสียงศรีกรุง แผ่นเสียงตราระฆังทอง ฯลฯ การบันทึกเสียง เพลงไทยเริ่มลดลงเป็นลำดับ คงเหลือแต่ห้างกมลศุโกศล และของนาย ต.เง็กชวน ที่ยังคงอัดเพลง ไทยเดิม เมื่อมีการประกวด การขับร้องเพลงไทยในปี 2492 หลังจากนั้นได้มีการอัดแผ่นเสียงมากขึ้น อีก อาทิ เพลงกาเรียนทอง เพลงลาวลอดค้าย เพลงชมตลาดเพลงลุ่มลม (เถา) เทพทอง ดอกไม้ไทร จันแสด ม้าย่อง บุหลัน 2 ชั้น เขมรไทรโยค ปลาทอง 2 ชั้น ครอบจักรวาล ดับจูล่ง เสภาเรื่องกาเกี ลาว เจริญศรี ลาวดวงเดือน ลาวสวยรวย ลาวเคียง แขกสาหร่าย ออกทะเล ฯลฯ เป็นแผ่นเสียงสปิด 78 ทั้งสิ้น

การบันทึกเสียงเพลงไทย มีการบันทึกทั้งแบบใช้กระบอกเสียงแล้วเปิดฟังได้เลย บันทึกแล้วไปอัดลงแผ่นมีทั้งแผ่นเสียงร่องกลับทางและแผ่นแบบธรรมดาที่พบเห็นในปัจจุบัน มีการ บันทึกทั้งแบบใช้ไฟฟ้าและไม่ใช้ไฟฟ้า

ประเภทของเพลงไทย

เพลงไทย หมายถึง เพลงที่มีทำนอง แบบไทย ประพันธ์ตามหลักการของดนตรีไทย แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ เพลงขับร้องและเพลงบรรเลง

1. เพลงขับร้อง หมายถึง เพลงที่มีการขับร้องและมีดนตรีบรรเลง เป็นลักษณะของ เพลง "เพลงขับร้อง" เพราะใช้ดนตรีบรรเลงรับการขับร้อง หรือ "การร้องส่ง" เพราะ ขับร้องแล้วส่งให้ ดนตรีรับ เพลงประเภทนี้ ได้แก่ เพลงเถา เพลงตับ เพลงเกร็ดหรือเพลงเบ็ดเตล็ด

1.1 เพลงเถา เป็นเพลงไทยประเภทหนึ่ง โดยลักษณะการบรรเลงนั้นจะเริ่ม จากอัตราจังหวะช้า มาอัตราจังหวะเร็ว อย่างน้อย 3 อัตราจังหวะติดต่อกันเป็นลำดับ ได้แก่ สามชั้น เป็นอัตราจังหวะช้า สองชั้นเป็นอัตราจังหวะที่เร็วปานกลาง เร็วกว่าสามชั้นเท่าตัว และชั้นเดียวเป็น อัตราจังหวะเร็ว ซึ่งเร็วกว่าสองชั้นเท่าตัว สันนิษฐานว่า กำเนิดในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยมี วิวัฒนาการจากการเล่นเสภาและการเล่นสัทวา เกิดจาก การนำเพลง สองชั้นของเดิม มาขยายเป็น สามชั้น และตัดลงเป็นชั้นเดียว บางเพลงเกิดจากนำเพลงที่มีอัตราจังหวะ 3 ชั้น ตัดลงเป็นสองชั้น และชั้นเดียวจนครบเถา หรืออาจจะแต่งขึ้นใหม่ โดยทั่วไปจะมีคำว่า เถา ต่อท้ายชื่อเพื่อแสดง ลักษณะของเพลง เช่น แหกบรเทศเถา โสมส่องแสงเถา สุดาสวรรค์เถา ท่องธารน้ำเหนือเถา เป็นต้นเพลงตับ ในทางดนตรีไทยหมายถึงเพลงที่นำเพลงหลายๆเพลงมาบรรเลงติดต่อกันเป็นชุด โดยมากเป็นเพลงสองชั้น

1.2 เพลงตับ เป็นบทเพลงที่เกิดจากการนำเพลงหลายเพลงมาบรรเลงติดต่อกัน แบ่งเป็น 2 ชนิดคือตับเพลง และตับเรื่อง

ตับเพลง ยึดตามทำนองเพลงเป็น หลัก คือ ในเพลงชุดนั้นจะมีอัตราจังหวะ เดียวกันตลอด สามารถบรรเลงต่อกันอย่างกลมกลืน เช่น ตับลมพัดชายเขา เป็นต้น

ตับเรื่อง จะ ยึดตามบทเรื่องเป็นหลัก ตับเรื่องนั้นจะต้องมีเนื้อหาเดียวกัน อัตรา จังหวะอาจจะแตกต่างกันตามเนื้อเรื่อง เช่น ตับจุล่ง เป็นต้น

1.3 เพลงเกร็ดหรือเพลงเบ็ดเตล็ด เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงในระยะเวลาสั้นๆ เป็น เพลงที่ไม่สามารถจัดเป็นเพลงเถาหรือเพลงตับได้ หรือเป็นเพลงเถา หรือเพลงตับที่ถูกตัดตอนมา บรรเลง เช่น ลาวดวงเดือน เขมรไพรโยค เป็นต้น

2. เพลงบรรเลง คือ เพลงที่ใช้ดนตรีบรรเลงล้วน ๆ ไม่นิยมขับร้องประกอบการ บรรเลง เพลงประเภทนี้ ได้แก่ เพลงโหมโรง เพลงหน้าพาทย์ เพลงเรื่อง และเพลงภาษา

2.1 เพลงโหมโรง หมายถึงเพลงที่ใช้ประกอบเบิกโรง ใช้บรรเลงเป็นเพลงแรก เพื่อเป็นการประกาศให้ผู้คนทราบว่าที่นี่มีงานอะไร และเพื่ออัญเชิญเหล่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายทั้ง ปวงให้มาชุมนุมในงานเพื่อความเป็นสิริมงคลในงานนั้นอีกด้วย บางครั้งเป็นการบอกชื่อของวงด้วย เช่น โหมโรงศรีสุนันทา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เป็นต้น

เพลงโหมโรงยังสามารถแบ่งออกเป็น โหมโรงพิธี ได้แก่ โหมโรงเช้า โหมโรงเย็น และโหมโรงเทศน์ โหมโรงโขนและละคร ใช้บรรเลงเพื่อประกาศว่าที่นี่จะมีการแสดงโขนหรือละคร รวมถึงอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายทั้งปวงด้วย โหมโรงเสภา ใช้ประกอบการขับเสภา โดยบรรเลงสลับกับการขับเสภา โหมโรงมโหรี ใช้เหมือนกับโหมโรงเสภา แต่จะไม่มีเพลงร่ำประลองขึ้นต้น โหมโรงหนังใหญ่ ใช้เพลงชุดโหมโรงเย็น แต่ใช้ปี่กลางบรรเลง เรียกทางที่เล่นว่า ทางกลาง

2.2 เพลงหน้าพาทย์ คือเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบอากัปกิริยาของตัวโขน ละคร หรือใช้ในพิธีกรรมสำหรับอัญเชิญพระเป็นเจ้า ฤๅษี เทวดา และครูบาอาจารย์ทั้งหลายให้มาร่วมในพิธีไหว้ครู และพิธีที่เป็นมงคลต่างๆ

2.3 เพลงเรื่องคือเพลงที่บรรเลงเป็นชุด โดยนำเพลงที่มีลักษณะใกล้เคียงกันหลายๆเพลง มาบรรเลงติดต่อกัน คล้ายกับเพลงตับ แต่เพลงเรื่องต่างจากเพลงตับตรงที่เพลงเรื่องไม่นิยมมีการขับร้อง จะมีจุดมุ่งหมายในการรวมเพลงเป็นเรื่อง โครงสร้างของเพลงเรื่องนั้นมักจะเริ่มบรรเลงด้วยเพลงช้า เพลงเร็ว แล้วก็ออกเพลงลาเป็นอันดับสุดท้าย เพลงเรื่องส่วนใหญ่ใช้ในงานพิธีต่างๆเช่น เพลงเรื่องนางหงส์ใช้ในงานศพ เพลงเรื่องฉิ่งพระฉันทน์ใช้บรรเลงตอนพระฉันทน์ภัตตาหาร

2.4 เพลงภาษา เป็น เพลงไทยที่ได้รับอิทธิพลจากต่างชาติมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยชื่อเพลงเหล่านี้มักใช้ชื่อตามภาษาเดิม เช่นเพลงเนรปาดิ ปะตง มัตตรา บำระบุน จนเข้าสู่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์จึงมีการนำเพลงเหล่านี้มาปรับปรุงทำนองและตั้งชื่อเพลงที่ปรับปรุงใหม่ด้วยการนำชื่อชนชาติที่เป็นเจ้าของสำเนียงนั้นมานำหน้า เช่น ลาวเจริญศรี เขมรพระประทุม จีนหลวง เป็นต้น เมื่อเพลงสำเนียงภาษาต่างๆมีมากขึ้น นักดนตรีไทยจึงนำเพลงออกภาษาเหล่านั้นมาบรรเลงติดต่อกันเป็นชุด โดยเริ่มจากเพลงสำเนียงไทยแล้วตามด้วยสำเนียงลาว เขมร มอญ พม่า ไปเรื่อยๆ จนถึงฝรั่ง นิยมเล่นในงานศพเพื่อให้ความสนุกสนานเร้าใจ บางครั้งจะมีจ๊อวดหรือตลกออกมาแสดงท่าทางตามชนชาติต่างๆด้วย การเล่นนี้เรียกว่าสิบสองภาษาแต่ไม่จำเป็นต้องออกภาษา 12 สำเนียง จะบรรเลงมากกว่าหรือน้อยกว่าก็ได้ เพราะเลข 12 เป็นจำนวนศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของคนโบราณ เช่นใช้ว่าพระเจ้าแผ่นดินมี 12 ท้องพระคลัง พ่อค้าวานิชจาก 12 ชาติภาษา โดยไม่ได้สื่อถึงการใช้เป็นจำนวนนับเรียกว่าออกสิบสองภาษา เป็นรูปแบบการบรรเลงดนตรีไทยอย่างหนึ่งที่บรรเลงด้วยวงปี่พาทย์ไม้แข็งโดยบรรเลงเพลงสำเนียงภาษาต่างๆติดต่อกันไป คาดว่าได้รับอิทธิพลมาจากการสวดคฤหัสถ์ในงานศพ

เพลงออกสิบสองภาษามักเริ่มด้วยเพลงภิมภิมสุรางค์สามชั้นก่อน แล้วจึงออก
เพลงภาษา

ภาษาไทย : เพลงกราวนอก กราวกลาง กราวแขกเงาะ

ภาษาจีน : เพลงจีนขิมเล็ก จีนฮ่อแห่ จีนไฉ่ยอ

ภาษาเขมร : เขมรพระประทุม เขมรเหลือง เขมรเร็ว ตะลุงบ้องตัน

ภาษาลาว : ลาวเดินดง ลาวเฉียง

ภาษาแขก : แหกยีนก สร้อยลพบุรี
 ภาษาชวา : บูเซ็นต็อก กะหรีตรายา
 ภาษามอญ : พญาลำพอง มอญท่าอิฐ
 ภาษาพม่า : พม่าบ้าน พม่าราชวาน พม่าทุ่งเล
 ภาษาญวน : ญวนหวังเต้ ญวนทอดแห
 ภาษาฝรั่ง : ฝรั่งเศสทัพ (มาร์ชชิงทูลอร์เจีย) ฝรั่งเศสเยี่ยม
 ปิดท้ายด้วยเพลงแขกประเทศสองชั้น

เพลงพื้นบ้าน

คลังปัญญาไทย ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านไว้ดังนี้

ความหมายของเพลงพื้นบ้าน

เพลงพื้นบ้าน คือ บทเพลงที่เกิดจากคนในท้องถิ่นต่าง ๆ คิดรูปแบบการร้อง การเล่น ขึ้น เป็นบทเพลงที่มีท่วงทำนอง ภาษาเรียบง่ายไม่ซับซ้อน มุ่งความสนุกสนานรื่นเริง ใช้เล่นกันในโอกาสต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ ตรุษจีน ลอยกระทงไหว้พระประจำปี หรือแม้กระทั่งในโอกาสที่ได้มาช่วยกันทำงาน ร่วมมือร่วมใจเพื่อทำงานอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น เกี่ยวข้าว นวดข้าว เป็นต้น (คลังปัญญาไทย, 2555)

ลักษณะของเพลงพื้นบ้าน

ลักษณะของเพลงพื้นบ้าน ส่วนมากเป็นการเกี่ยวพาราสี หรือการซักถามโต้ตอบกัน ความเด่นของเพลงพื้นบ้านอยู่ที่ความไพเราะ คารมหรือถ้อยคำง่าย ๆ แต่มีความหมาย กินใจ ใช้ไหวพริบปฏิภาณในการร้องโต้ตอบกัน เพลงพื้นบ้านส่วนใหญ่จะมีเนื้อร้อง และทำนองง่าย ๆ ร้องเล่นได้ไม่ยาก ฟังไม่นานก็สามารถร้องเล่นตามได้ การเล่นเพลงชาวบ้าน จะเล่นกัน ตามลานบ้าน ลานวัด ท้องนา ตามลำน้ำ แล้วแต่โอกาสในการเล่นเพลง เครื่องดนตรี ที่ใช้เป็นเพียงเครื่องประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง กรับ กลอง หรือเครื่องดนตรี ที่ประดิษฐ์ขึ้นเองบางทีก็ไม่มีเลยใช้การปรบมือประกอบจังหวะสิ่งสำคัญในการร้องเพลงชาวบ้านอีกอย่างก็คือ ลูกคู่ที่ร้องรับ ร้องกระทู้ หรือร้องสอดเพลง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสนุกสนานครึกครื้นยิ่งขึ้น (คลังปัญญาไทย, 2555)

ประเภทของเพลงพื้นบ้าน

เพลงพื้นบ้านโดยทั่วไปนั้น มีอยู่ด้วยกันหลายชนิด พอจะแยกประเภทได้ดังนี้ คือแบ่งตามผู้เล่นได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ เพลงเด็ก และเพลงผู้ใหญ่

1. เพลงเด็ก การเล่น เป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งในกลุ่มชน จะแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม และเมื่อมีการเล่นเกิดขึ้นก็มักมีบทเพลงประกอบการเล่นด้วย เพลงที่ร้องก็ง่าย ๆ สั้น ๆ

สนุกสนาน เช่น รี รี ข้าวสาร , มอญซ่อนผ้า, จำจิ้มเชือเปราะ , แมงมุมขยุ้มหลังคา จำแนกย่อย ๆ ได้ 4 ประเภท ดังนี้

1.1 เพลงร้องเล่น เช่น โยกเยกเอย, ฝนตกแดดออก นกกระจอกเข้ารัง

1.2 เพลงหยอกล้อ เช่น ผมงูก, ผมม่า, ผมเปีย, ผมแกละ

1.3 เพลงขู่ ปลอบ เช่น แม่ไครมา น้ำตาใครไหล , จันทรเจ้าขา, แต่ข้าแต่ เขา

แห่ยามา

1.4 เพลงประกอบการเล่น เช่น จำจิ้มเชือเปราะ, รี รี ข้าวสาร, มอญซ่อนผ้า

2. เพลงผู้ใหญ่ จะให้ความสนุกสนานบันเทิงใจแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงความสามัคคี ร่วมใจกันทำสิ่งต่าง ๆ ของสังคมไทย สภาพวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ไว้อย่างน่าศึกษาอีกด้วย ด้านเพลงกล่อมเด็กจะเห็นความรักความผูกพันในครอบครัว ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตำนาน นิทาน ประวัติศาสตร์ ตลอดจนจินตนาการความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ เนื่องจากความหลากหลายใน เพลงกล่อมเด็ก จึงเป็นเพลงที่มีคุณค่าแก่การรักษาไว้เป็นอย่างดี เพลงผู้ใหญ่ แบ่งเป็น 6 ประเภท คือ

2.1 เพลงกล่อมเด็ก เช่น กาเหว่าเอย, พ่อเนื้อเย็น

2.2 เพลงปฏิพากย์ เช่น เพลงฉ่อย , เพลงรำวง ซึ่งเพลงปฏิพากย์นี้ต่อมา วิวัฒนาการมาเป็นเพลงลูกทุ่งนั่นเอง

2.3 เพลงประกอบการเล่น เช่น รำโทน (ต่อมารคือรำวง) , ลูกช่วง, เข้าผี, มอญซ่อนผ้า

2.4 เพลงประกอบพิธี เช่น ทำขวัญนาค, แห่นาค, ทำขวัญจุก, แห่นางแมว

2.5 เพลงเกี่ยวกับอาชีพ เช่น กำรำเคียว

2.6 เพลงแข่งขัน ส่วนใหญ่คือปฏิพากย์

เพลงพื้นบ้านเป็นผลงานของชาวบ้านซึ่งถ่ายทอดมาโดยการเล่าจากปากต่อปาก อาศัย การฟังและการจดจำ ไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นที่น่าสังเกตว่า เพลงพื้นบ้านจะสืบ ทอดตามาตามประเพณี และมุขปาฐะ มิได้หมายความว่า เพลงทุกเพลงจะมีต้นกำเนิดโดยชาวบ้านหรือ การร้องปากเปล่าเท่านั้น ชาวบ้านอาจได้รับเพลงบางเพลงมาจากชาวเมือง แต่เมื่อผ่านการถ่ายทอด โดยการร้องปากเปล่า และการท่องจำนานๆเข้าก็กลายเป็นเพลงชาวบ้านไป เช่นเดียวกับกรณีของ เพลงรำโทน ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ก็เป็นอีกลักษณะหนึ่ง ที่ได้ผสมผสานระหว่างท่วงทำนองแบบ ท้องถิ่น แต่มีลีลาการดำเนินทำนองที่เป็นแบบพื้นเมือง

คุณค่าของเพลงพื้นบ้าน

เพลงพื้นบ้านมีคุณค่าหลายประการ ให้ความสนุกสนาน ก่อให้เกิดความรักและความ สามัคคีกัน สะท้อนวัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้การฝึกร้องและเรียนรู้เพลงพื้นบ้าน ยังเป็นการ ช่วยให้ผู้ร้องมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีไหวพริบปฏิภาณในการแก้ปัญหา รู้จักการ วางตนที่เหมาะสม ในการทำงานช่วยเหลือกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อรวรรณ บรรจงศิลป์ (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิด และภูมิปัญญาไทย ชุด ดุริยางค์ศิลป์ ซึ่งมีขอบเขตของการวิจัย 5 เรื่อง ได้แก่

1. การไหว้ครูดนตรีไทย
 2. เครื่องดนตรีไทยและวงดนตรีไทย
 3. โครงสร้างของเพลงไทย
 4. ประเภทของเพลงไทยและการประพันธ์เพลงไทย
 5. การร้องเพลงไทย
- ผลการวิจัยพบว่า

1. การไหว้ครูดนตรีไทย เป็นความเชื่อของสังคมไทย ความกตัญญูทวดเวทเป็นสิ่งที่ดี ที่ควรปฏิบัติ
2. เครื่องดนตรีไทยแบ่งเป็น 4 ประเภทตามกิริยาที่เล่น คือ ดิด สี ตี เป่า เครื่องดนตรีทุกชนิดมีกำเนิดจากวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในสังคมไทย แต่ได้มีการปรับปรุงดัดแปลง และผสมผสานกับเครื่องดนตรีของกลุ่มคนในวัฒนธรรมอื่นๆ
3. โครงสร้างของเพลงไทยประกอบด้วย
 - 3.1 บันไดเสียงซึ่งมี 7 เสียง มีระยะห่างของแต่ละเสียงเท่ากัน (โดยทฤษฎี) และมีทาง (บันไดเสียง) ที่ใช้บรรเลง 7 ทาง
 - 3.2 จังหวะ มีอัตราจังหวะ สามชั้น สองชั้น ชั้นเดียว
 - 3.3 ทำนอง มีแนวโน้มนเป็นแบบเรียงเสียง หรือเสียงกระโดดในช่วงแคบๆ และมีลักษณะเป็นวรรคเล็กๆมาเรียงต่อเนื่องกัน
 - 3.4 การประสานเสียง มีลักษณะการประสานเสียงในแนวนอน (Heterophony)
 - 3.5 รูปแบบ (Form) มีการแบ่งเป็นวรรค ประโยค ท่อน มีการจัดกลุ่มเพลงเป็นประเภทต่างๆ และมีรูปแบบของเพลงสามชั้น สองชั้น ชั้นเดียว
 - 3.6 อารมณ์เพลง สามารถให้ความรู้สึก และอารมณ์ต่างๆได้ แต่ไม่รุนแรงเท่าดนตรีตะวันตก
4. ประเภทของเพลงไทยแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ตามความคิดของครูดนตรีแต่ละท่าน การประพันธ์เพลงไทยมี 4 วิธีคือ (1) การแต่งขยายจากเพลงเดิม (2) ตัดทอนจากเพลงเดิม (3) แต่งทำนองขึ้นใหม่โดยอาศัยเค้าโครงจากของเดิม (4) แต่งด้วยความคิดของตนเองโดยอาศัยหลักการแต่งเพลงไทย
5. การร้องเพลงไทยมีวิวัฒนาการมาจากการขับ-ลำ และเพลงพื้นบ้านตั้งแต่สมัยสุโขทัย ต่อมาได้พัฒนาขึ้นในราชสำนักสมัยอยุธยาจนเป็นแบบแผนที่ค่อนข้างชัดเจน และได้พัฒนาต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ พบศัพท์ที่ใช้ในการร้องเพลงไทย 28 คำ